De Statie van Deurle

Een historische rondgang in een vergeten wijk van Deurle / Sint-Martens-Latem

Een uitgave van Erfgoed Deurle

Samenstelling en eindredactie: dr. Raphaël Van Lerberge

Colofon: *deze publicatie is het resultaat van een intensieve zoektocht van enthousiaste erfgoedfanaten, die daarbij konden rekenen op de zeer bereidwillige medewerking van tientallen bewoners die ons massa's foto's, documenten, verhalen en getuigenissen hebben aangereikt.*

Werkten mee*: Lea Careel, Bart Colpaert, Piet Moerman, Guy Romain, Marc Roos, Anne-Katia Schollaert, Mia Van den Heede, Antoine Van De Putte, Pol Van der Plaetsen, Marc Van Eygen, dr. Raphaël Van Lerberge (eindredactie).*

Corrector*: Marc Roos en Eddy Vaernewijck*

Lay out*: Piet Moerman en Raphaël Van Lerberge*

Dit is een uitgave van Erfgoed Deurle, november, 2020

Gepubliceerd door Uitgeverij VUBPRESS Brussels University Press
VUBPRESS is een imprint van ASP nv (Academic & Scientific Publishers nv)

Foto *op de cover: Station van Deurle (collectie Guy Romain)*

ISBN: 9789464079821

© Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm en op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Voorwoord

'Erfgoed Deurle', een vereniging van enthousiaste Deurlenaars, is sinds vijf jaar actief om de waardevolle elementen van het rijke verleden van zijn dorp naar boven te brengen en aan haar leden, de bewoners en het ruime publiek voor te stellen. Zij wil tevens een concrete bijdrage leveren tot het verstrekken van de passende zorg voor specifieke aspecten van het Deurlese erfgoed die om diverse redenen (nog) niet de gewenste behandeling krijgen.

Dit tweesporenbeleid wordt gerealiseerd eensdeels via adviezen aan de gemeente en anderdeels via voordrachten, documentaire films, tentoonstellingen en diverse publicaties, zoals digitale en/of gedrukte Nieuwsbrieven en afzonderlijke brochures over specifieke thema's.

Van deze laatste ligt nu een vijfde editie op tafel. Na de beschrijving van de *Processie te Deurle* (2017), van het *kasteel Ter Laecke en omgeving* (2018), *het Nautisch verleden van Deurle* (2018) en van de wijk *de Vierschaar* (2019), volgt de historiek van de wijk rond de ***Statie van Deurle.*** Een bijzonder boeiende, maar vooral kleurrijke geschiedenis met veel onwaarschijnlijke verhalen, artistieke talenten, dynamische ondernemers-bloemisten, een groep schutters die zich Harlekijnen noemde, boerderijen met een voorgeschiedenis en zo verder.

Naar goede gewoonte wordt het op de markt brengen van een brochure ingebed in een gevarieerd programma dat een causerie, een film en een tentoonstelling omvat. Maar Covid-19 verhindert een luisterrijke omkadering. Zodra de omstandigheden het evenwel toelaten wordt de schade ingehaald. In deze is uitstel geen afstel.

Onze auteur, Raphaël Van Lerberge, beschrijft, naast de historische ontwikkeling van de site, de artistieke bijdrage van de meest bekende bewoonster *Jenny Montigny*, maar zet ook de focus op hedendaags kunstzinnig talent zoals *Carine Boxy*, de *Boxy-broers*, landschapsarchitect *Heirman*, binnenhuisarchitect *Maarten Van Severen*, zonder de lokale kunstenaars zoals Eric Canty, Daniël Foucart en René Onderbeke te vergeten. Enig graafwerk brengt ook figuren zoals *Raphaël Schotte*, arts en verzetsleider, onder de aandacht.

In deze brochure wordt extra aandacht besteed aan het visuele materiaal. We konden daarvoor putten uit een onmetelijke schat aan voorwerpen en foto's die besproken werden met vroegere bewoners en nazaten. Deze foto's zijn rijkelijk voorzien van commentaren want elke foto vertelt een boeiend verhaal.

Deze historiek is niet alleen een leesstuk maar ook een kijkstuk dat lezers uit de ruime omgeving van Deurle en Sint-Martens-Latem zal boeien. We willen ze nu al promoveren tot een onderdeel van de Latemse canon, die elke bewoner en bezoeker van Sint-Martens-Latem zou moeten doornemen om ten volle de rijke geschiedenis van ons dorp te leren kennen.

Marc Roos, voorzitter

Deurle, oktober 2020

Inleiding

Het gehucht dat groeide rond het voormalige station van Deurle is van vrij recente datum en kreeg pas op het einde van de 19de eeuw vorm. In het midden van de 20ste eeuw kende het een bloei kent, om te evolueren naar een woongebied met uitbreidende lintbebouwing en zelfs verkavelingen op het einde van de 20ste eeuw. Vandaag is deze wijk voor veel inwoners van het fusiedorp van Sint-Martens-Latem onbekend.

De wijk werd gevormd als een knooppunt op de kruising van enerzijds de Klapstraat en anderzijds de spoorweglijn Gent – Kortrijk. Daarrond ontwikkelden er zich, net zoals rond de Vierschaar te Deurle, een aantal nevenfuncties zodat het geheel een meer consistente socio-economische functie kreeg, ook al was dit zeer bescheiden in omvang. Parallel ontwikkelden er zich ook enkele sociale activiteiten.

Alles was nauw verbonden met het functioneren van het station want dit was het kloppend hart van de gemeenschap. Toen dit werd gesloten en in 1975 afgebroken, verdween ook de dynamiek in de wijk. In dit essay bespreken we de evolutie van dit gehucht en belichten we enkele bijzonder opvallende feiten uit de rijke geschiedenis van deze volkse wijk.

De grenzen

Met de wijk Station Deurle bedoelen we het gebied rond de Klapstraat ten zuiden van de Kortrijksesteenweg, vanaf de Mortelstraat tot aan de grens met Nazareth ten zuidoosten, ten zuidwesten van Astene-Deinze met de Kasselrijbeek als begrenzing en ten noordoosten het gebied rond de Broekstraat.

Het gebied behoorde oorspronkelijk tot het leen van 's Graeven Aersele, maar kwam in de loop der jaren in handen van adellijke families zoals della Faille d'Huyse (kant van Astene, waar de familie ook in bezit was van het Goed ter Woestijne) en de graven de Thiennes (kant van de Broekstraat), wiens gronden via erfenissen in bezit kwamen van de Gentse burgerfamilie Verstraete. Tot in de 20ste eeuw betaalden verschillende boeren hun pacht overigens aan Thérèse Verstraete.

Van oudsher bestaat het gebied uit slechts enkele straten. Centrale as is de **Klapstraat**, de verbindingsweg tussen Nevele en Nazareth, die in de 19de eeuw een 'steenweg' wordt en dus verhard vanaf de hoek van de Pontstraat met de Philippe de Denterghemlaan tot in Nazareth. De weg kreeg later een militaire functie wat ook tijdens de Tweede Wereldoorlog zal blijken. Volgens taalkundige Ward Claeyssens[1] wijst het woord *klap* waarschijnlijk op de vallende beweging van een klaphek of sluitboom, die een weg afsluit. Deze Klapstraat werd belangrijker wanneer de Kortrijksesteenweg werd aangelegd en er een kruispunt ontstond aan de Vierschaar. Vóór de 19de eeuw was er nog een bewegwijzering naar Zevergem maar vanaf de late 19de eeuw werd de weg naar Nazareth aangeduid, wat waarschijnlijk ook verband hield met de komst van een station in de 1ste helft van de 19de eeuw en een stationsgebouw in 1872.

Een paar honderd meter voorbij de Vierschaar, richting Nazareth, begint de **Mortelstraat**, op de Poppkaart vermeld als het *Moortelstraetjen*, dat ook verder liep naar de Karrestraat (over de spoorweg richting Astene). Het *Moortelstraetjen* verbond oorspronkelijk de Klapstraat met wat op de Poppkaart staat aangeduid als de **Scheydstraat**, verwijzend naar de grens tussen de Kasselrij van Oudburg (Gent) en de Kasselrij van Kortrijk. In dit opzicht had dit gebied een betekenis als een grensgebied tussen de twee bestuurlijke eenheden. Vandaar overigens dat er op het scheidingspunt te Deurle een tolhuis werd geplaatst op de Kortrijksesteenweg, de latere Vierschaar, en eventjes verder, ongeveer ter hoogte van de huidige Halifax, het tolhuis van de herberg de Gapaert.

Helemaal ten zuiden wordt het gebied afgebakend door de **Kortrijkseheerweg**, de oude, oorspronkelijke verbindingsweg tussen Gent en Kortrijk, die het Scheldebekken volgde. Deze weg verloor aan belang door het aanleggen van de verharde Kortrijksesteenweg rond 1720, die de kortere en snellere verbinding was tussen Gent en Deinze.

[1] CLAEYSSENS, Ward, Straatnamen te Deurle, in: *Heemkring Scheldeveld*, Jaarboek XXXIII, 2004, p. 161.

Een tiental meters verder, richting station, bevindt zich het huidige **Voldershof**, genaamd naar één van de grootste boerderijen in Deurle vóór de 20ste eeuw. De straat heeft vandaag enkel nog de functie van een toegangsweg tot enkele nieuwe en gerestaureerde woningen. Ten noord (-oosten) grenst het gebied aan de **Broekstraat**. Aan het station zelf kwam er een kleine nieuwe verkaveling (Kasselrij) en uitbreiding aan de Mortelstraat. Maar algemeen kan men stellen dat de woonuitbreiding in deze wijk eerder beperkt is.

Algemene ontwikkeling van het gebied

Tot in de 19de eeuw is dit een dun bevolkt, vooral agrarisch gebied, met enkele kleinere boerderijen van een tiental hectaren, met als enige uitzondering het Voldershof. Maar verder zat het gebied geprangd tussen grote hoeves zoals het Goed ter Woestijne, gelegen op het grondgebied Astene, het Biezenhof, gelegen in Nazareth, en het domein van de heerlijkheid van de Broekstraat.

Maar het gebied veranderde helemaal van uitzicht in de vroege 19de eeuw met de komst van de spoorweglijn die het doormidden sneed. Het vroegere louter agrarisch gebied werd geleidelijk aan een communicatief centrum van het dorp Deurle en bij uitbreiding van de verdere omgeving.

Het station beschikte ook over een zijspoor, waardoor overslag van goederen mogelijk werd. Er kwam bebouwing, een stationsplein en daarrond enkele herbergen. De bewoning nam toe en hier en daar vestigde zich ook een kruidenier, een verkoopster van lingerie, enkele zelfstandigen, zoals een thuisslachter, een fietsenmaker, een schoenlapper, een steenkoolhandelaar en dergelijke. Net zoals in de buurgemeente De Pinte vestigden er zich begoniatelers die tot in het buitenland vermaard werden. Stilaan ontwikkelde er zich een eigen, levendige gemeenschap, ver van het dorpscentrum van Deurle en nog verder van het hinterland Nazareth. Het had een zekere autonomie, tot en met een eigen jaarlijkse kermis, sportactiviteiten (paardenkoers), en vooral veel lokale dorpsfiguren.

Midden de 20ste eeuw verenigden zich enkele schutters in een eigen schuttersgilde, '*De Harlekijnen'*, die konden uitpakken met een zeer mooie iconografie die zij ontleenden aan kunstschilder Gust De Smet. Overigens was kunst ook hier aanwezig. Want met de impressioniste Jenny Montigny heeft dit gehucht een belangrijke vertegenwoordiger in het Vlaamse artistieke leven. Overigens bleef de site van villa Rustoord' een bakermat van kunst en creativiteit.

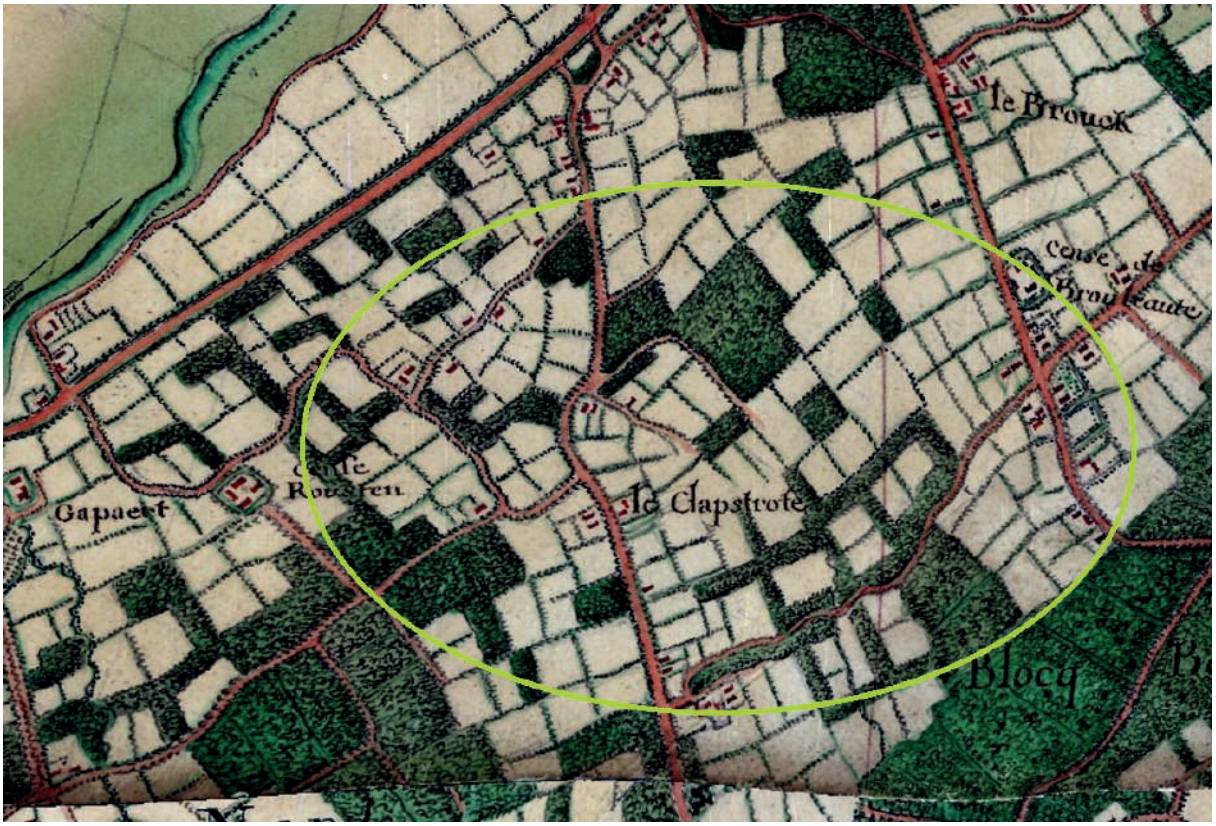
Maar net zoals de wijk rond de Vierschaar verloor dit gehucht zijn dynamiek wanneer de pendelaars het lieten afweten, het station langzaam maar zeker zijn publieksfunctie verloor en er nog uitsluitend een halte was, waar nauwelijks een paar treinen stopten. Bij een van de volgende saneringsrondes van de NMBS werd ook deze halte afgeschaft en het station, samen met de aanpalende gebouwen, gesloopt. Wat vandaag nog rest is een plein zonder enige functie en enkele rijhuizen die verwijzen naar het roemrijke verleden. Ook de cafés sloten één na één. De schutters hielden het in 1996 voor bekeken, de kermis kwijnde weg en ging vanaf 2004 niet langer door.

Centraal bleef de weg, de Klapstraat, die meer en meer het aspect van lintbebouwing kreeg, met achterliggend een kleine verkaveling. De overweg is gebleven, tot ergernis van de automobilisten die voor de slagbomen staan van de toch wel zeer drukke spoorweglijn Gent-Kortrijk. De roep om ook deze overweg te sluiten en te vervangen door een brug of tunnel klinkt al jaren zeer luid.

Klapstraat 1906, richting Nazareth. Tot in de jaren 1960 was deze straat, althans het stuk over de spoorweg, richting Nazareth, een desolate Rijksweg, met een erbarmelijk wegdek, links en rechts een zandstrook als fietspad die veranderde in een goot bij slecht weer, hier en daar een boom van wat ooit een dreef was en op een zekere afstand van de weg, verspreid in het landschap, een boerderij. Tijdens de donkere maanden was dit een slecht verlichte weg die naar het onheilspellende gat van de hospicebossen leidde, naar de Ziekemanstake, de plaats waar een seriemoordenaar rijke passanten opwachtte en vermoordde (zie verder) (foto overgenomen uit: VAERNEWIJCK, Eddy, Deurle door de fotolens tussen 1905 en 1911, Heemkring Scheldeveld, Jaarboek XXIX, 2000, p. 93).

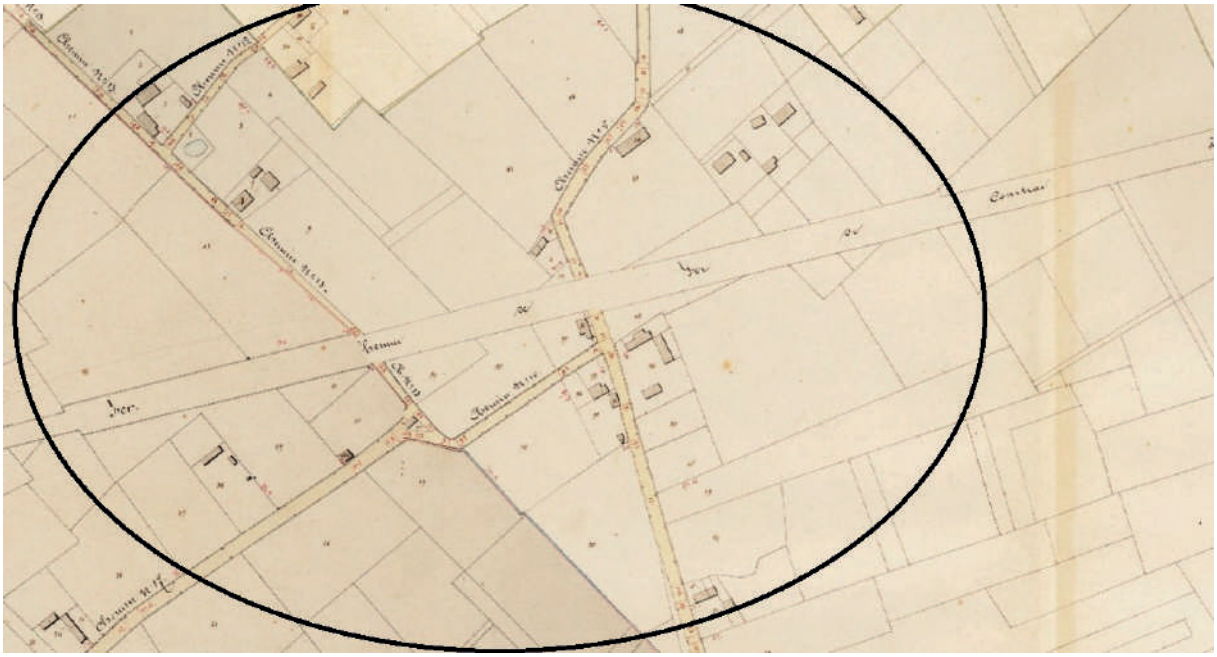
De ontwikkeling geschetst aan de hand van historische kaarten

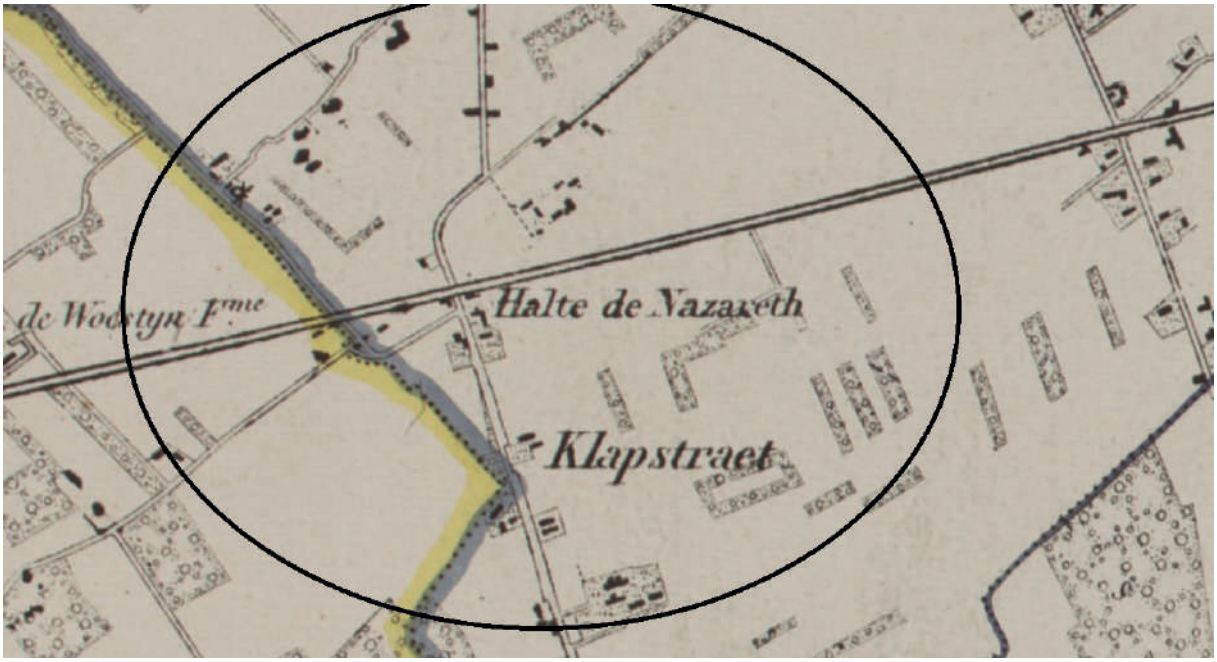
De Villareth-kaart (1745). Met aanduiding van de Clapstrote, de huidige Mortelstraat, de Karrestraat als een verbinding naar Astene en als scheidingsweg tussen Deurle en Astene, op de scheiding met Nazareth de Kortrijkseheerweg en ten oosten de toen belangrijke Broekstraat. Het gebied was dun bevolkt met hier en daar een hoeve. We tellen er een 15-tal, ook al is de kaart op dit vlak niet de precieze weergave. Bemerk ook de belangrijke houtkanten en bosjes (onder meer op de latere begonia-velden).

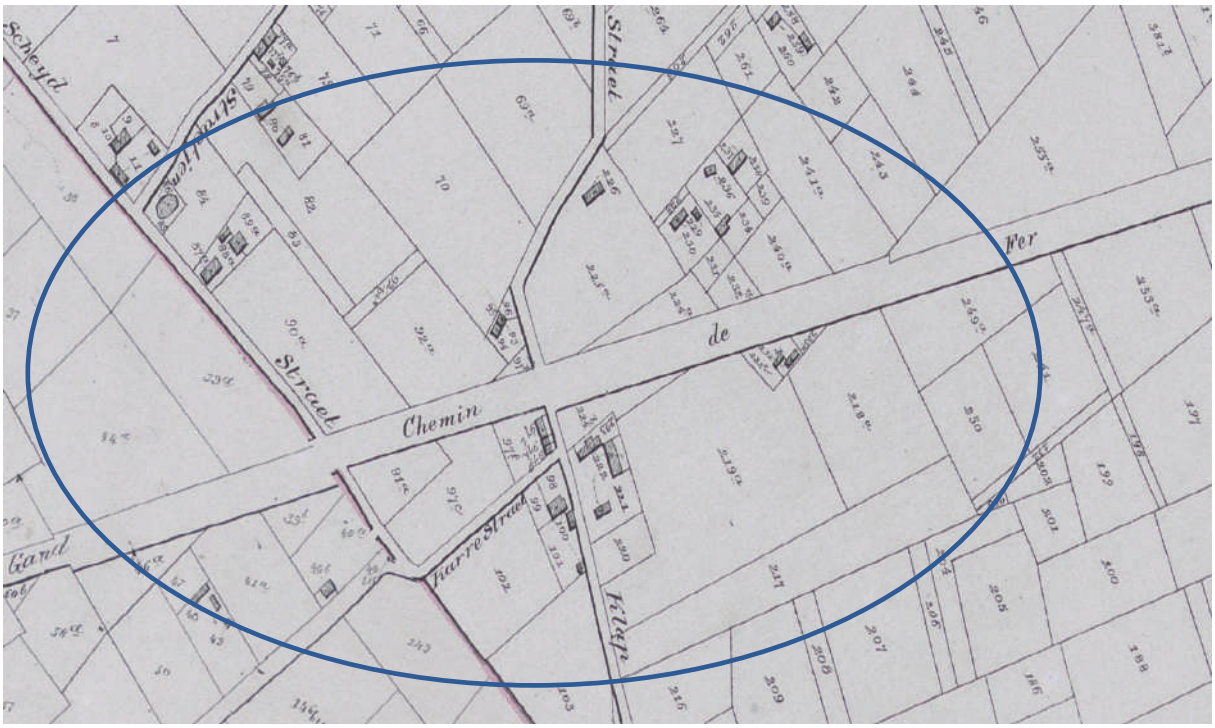
Op de Ferrariskaart (1771) is de bewoning al toegenomen en zijn ook de bosjes op de latere begoniavelden al flink gereduceerd. We zien nu ook het Voldershof duidelijk aangegeven.

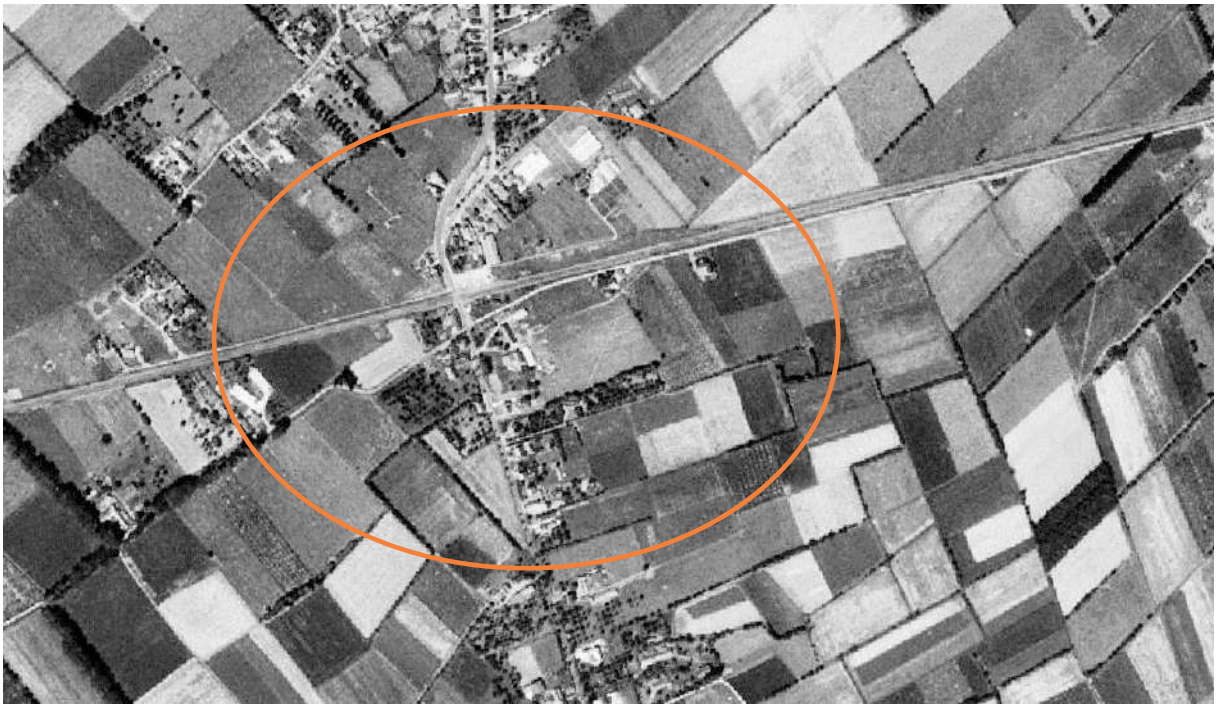
Op de atlas van de buurtwegen (1841) duikt nu de spoorweg op die het landschap doormidden snijdt. Op de kruising met de Klapstraat en een tiental meters verder de Karrestraat, werd een halte voorzien. Tot in 1865 nog de halte 'Nazareth'. De bevolkingsdichtheid bleef nog steeds zeer beperkt maar het vroegere bosrijke gebied van de (latere) bloemisterijen was nu definitief in gebruik genomen. Een bijkomende overweg werd aangelegd ter hoogte van de Karrestraat (nu de Biezen) want dit was een belangrijke verbinding met de Kortrijksesteenweg.

Op de Vandermaelenkaart (1846) werd de halte nu duidelijk aangegeven, met een verwijzing naar Nazareth. We zien ook stilaan de bebouwing rond de halte toenemen, wat dus later de stationssite werd. Op deze kaart zijn de houtkanten duidelijk aangegeven. Ze waren een belangrijk element in het toenmalige landschap. Maar algemeen blijft het vooral een agrarische gemeenschap.

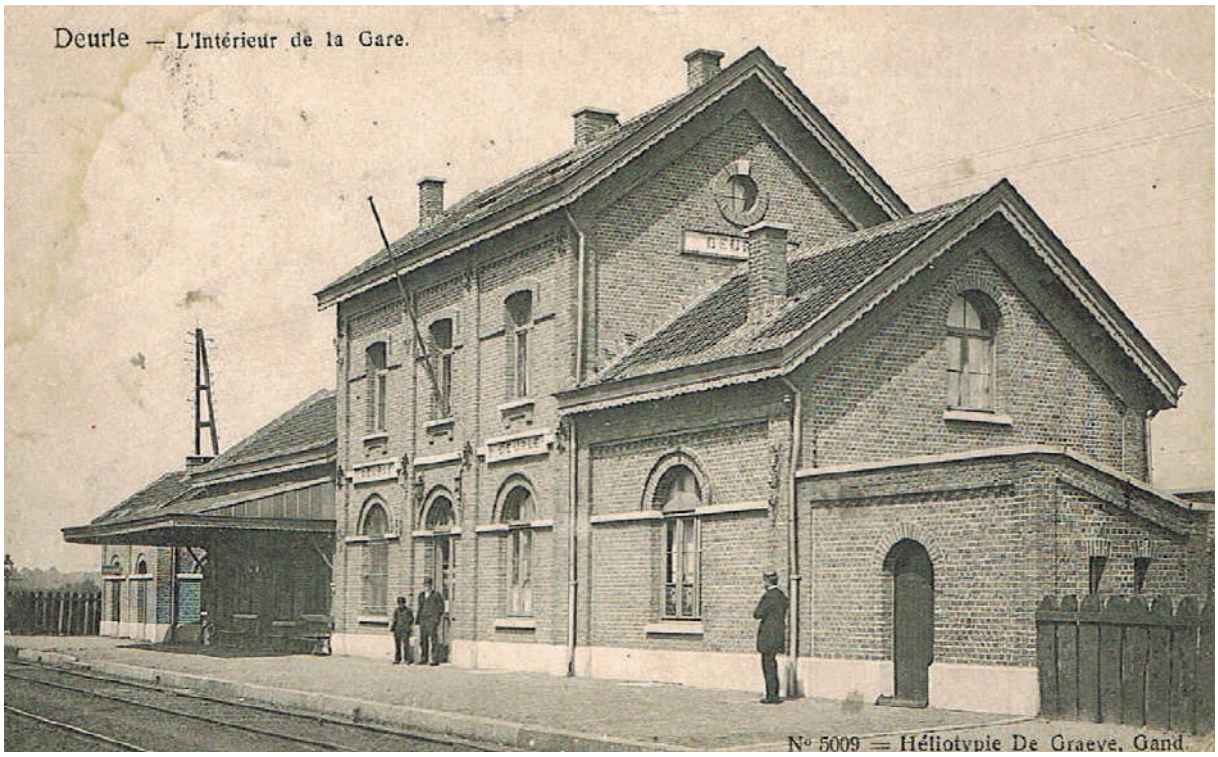

Op de Poppkaart (1860) is de bebouwing rond de overweg toegenomen en zien we een eerste concentratie. Op dat moment zijn het station en de aanpalende gebouwen nog niet opgetrokken. Bemerk bovenaan links de boerderij Mestdagh op het einde van de Mortelstraat en gelegen aan de Scheydstraet, de grens tussen Deurle en Astene. Rechtover de hoeve ligt de mortelput, een poel zoals er meerdere te vinden waren in het toenmalige landschap en die net zoals de houtkanten en kapbosjes een belangrijke ecologische functie hadden. Deze poel verdween in de jaren 1980.

Luchtfoto van 1971: de site van Deurle station is een gehucht geworden met een plein, stationsgebouwen, cafés, met inbreiding van de Klapstraat zowel in de richting Nazareth als richting Kortrijksesteenweg. De Scheydstraat/Karrestraat als grens tussen Deurle en Astene heeft nu elke functie verloren omdat de overweg verdwenen is.

Het station te Deurle

Station te Deurle rond de eeuwwisseling 1900. (foto collectie Guy Romain).

Het station te Deurle bevond zich aan de snijding tussen de Klapstraat, een onderdeel van de rijksweg Nevele-Gavere, en de spoorlijn van Gent naar Deinze-Kortrijk. Deze spoorlijn nr. 75 werd in 1838 als een van de eerste lijnen in België aangelegd en op 22 september 1839 ingehuldigd. Het traject Gent-Deinze is 16 km. lang, waarvan 1,685 km in Deurle zelf. In 1880 spoorden er 3 treinen per dag van Kortrijk naar Gent, de trip duurde 1u20min. en kostte 1,70 Bef in een wagon van 3de klasse. In 1862 reden er al 5 treinen per dag en in 2003 185 treinen op twee spoorlijnen. Sommige van deze treinen razen nu aan een snelheid van 160 km per uur voorbij de overweg aan de Klapstraat.

Vanaf 22 september 1839 was er een halte die genoemd werd naar het naburige hinterland 'Nazareth'. In 1848 was er een eerste kantoorgebouw dat in 1849 en 1850 werd aangevuld met wachthuisjes. Met een officiële *'ordre de service'* van 1863 mocht de halte, nu station genoemd, officieel de naam 'Deurle' dragen. In 1872 bouwde men een spoorwegstation met diverse aanpalende gebouwen. Het bestond uit een loskaai, een stationsgebouw en een stapelmagazijn, met een klein gebouwtje voor de bareelwachter. Het stationsgebouw zelf omvatte een woonhuis voor de stationschef, een kantoor met loket en een wachtzaal. Het was onmiskenbaar het grootste gebouwencomplex van Deurle, en zeker in de toen nog zeer landelijke omgeving van het station zelf. Vanaf 1878 werd er een telegrafiestation ingericht waar men telegrammen kon ontvangen en doorseinen. Later evolueerde dit naar een telefooncentrale, eveneens onder toezicht van de stationschef. Men ontving er de oproepen die er manueel werden doorgeschakeld naar de abonnees van de gemeentes, Deurle, Nazareth, De Pinte, Bachte-Maria-Leerne, Sint-Martens-Leerne, Vosselare, Nevele, een deel van Astene en een deel van Baarle, zelfs een deel van Drongen.[2] Een bekende telefoonbeambte was Honoré Reynaert uit de Klapstraat.

In 1880 werd er onder toezicht van de stationschef post ontvangen en verder bedeeld. Dit was het eerste postkantoor van Deurle, dat na de Eerste Wereldoorlog verhuisde naar de Dorpsstraat en later naar het oud gemeentehuis aan de Vierschaar.

[2] VAN DEN HEEDE, Urbain, *Geschiedenis van Deurle*, 1992, p. 143-144.

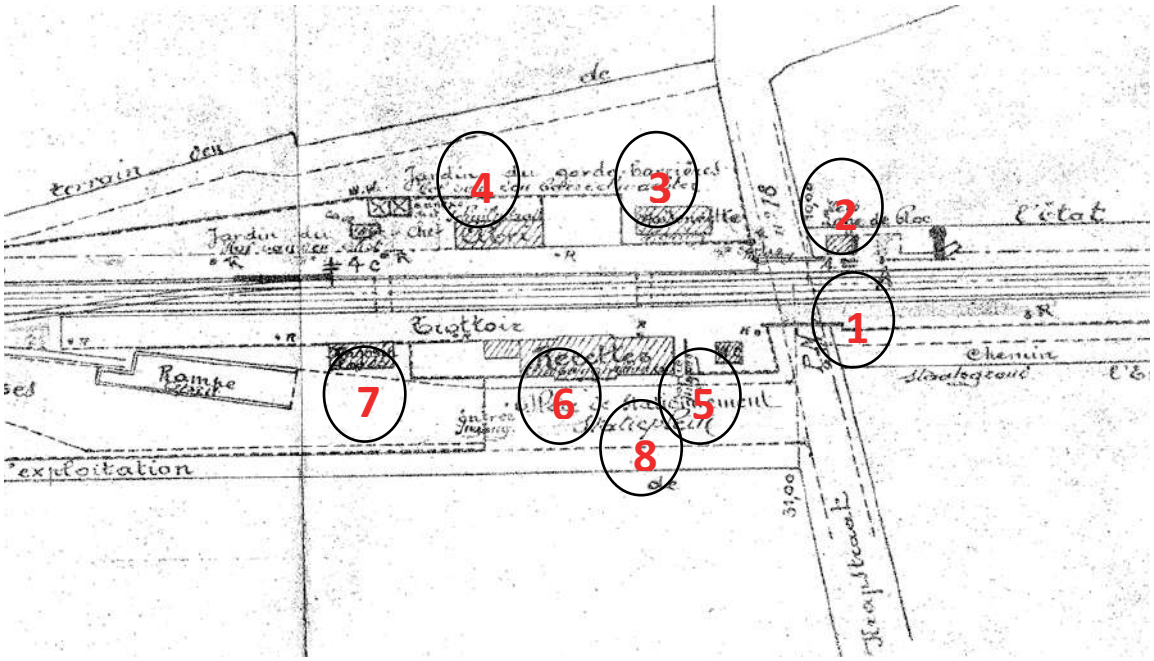
Vanaf 1896 kreeg het station een ruimere functie voor laden en lossen van goederen. In 1926 werd officieel het rangeerspoor in gebruik genomen en kreeg het station de functie van 'open voor wagenladingen'. Het werd vooral gebruikt voor het transport van kolen, aardappelen en lossen van pulp. Maar ook tuiniers, bv. Leo Doens[3], maakten er gebruik van. Overigens werden de materialen voor de bouw van de vele bunkers in Nazareth en Astene via dit spoor geleverd.[4] De bloemisten Corijn verzonden van daaruit hun plantgoed wereldwijd. Bij de heraanleg van de Kortrijksesteenweg in de jaren 1950 werden de bestanddelen van beton zoals cement, zand en kiezel, daar gelost. Ook het beton voor de nieuwe verkaveling van het Leiepark werd via het station aangevoerd.

Tot in 1965 kon men in de statie vervoerbewijzen kopen, had het dus nog personeel en een autonome functie. Daarna was men aangewezen op de stations van De Pinte of Deinze voor een ticket, maar ook op de trein zelf kon men zich een ticket aanschaffen. Tot 1984 was het een veel gebruikte stopplaats op piekuren voor Deurlenaars en bewoners uit de verdere omgeving. Tot de laatste gebruikers behoorden Nadine Maes, Firmin Roos en dochter Christiane, Christian Dobbelaere, Blanche Van Hauwaert, Henri en Bernice Goetgeluk en Bea Van Acker.

Het gebouw zelf werd buiten gebruik gesteld in 1965 en uiteindelijk gesloopt in 1970, maar een opstapplaats en een kleine parking bleven behouden. In 1966 werd het seinhuisje gesloopt na de automatisering van de slagbomen. Geleidelijk werd het aantal stoppende treinen beperkt en met het invoeren van het ICR-plan in 1984 werd de halte definitief geschrapt. Dit was meteen het einde van de roemruchte geschiedenis van het station te Deurle. Nu resten er enkel nog het dubbelspoor en een pleintje dat doet denken aan wat ooit een heus stationsplein was.

Beschrijving van de site

Het grondplan, opgemaakt in 1926, geeft een vrij nauwkeurig beeld van hoe de site er uitzag na de Eerste Wereldoorlog.

Volledig grondplan van het station te Deurle, (1 sept. 1926); bemerk het rangeerspoor (document NMBS – Train World Heritage).

[3] Getuigenis Leo Doens, genoteerd op facebook.
[4] Getuigenis Bart Colpaert in gesprek met Bertrand Vermeulen, vroegere arbeider in het station.

We bemerken de overweg met een rolhekken (1). Aan de overkant (2) stond het seinhuis (*loge de bloc*). Dit had verschillende functies. Eerst en vooral ontving men via een telefonische oproep de komst of de doortocht van een trein. In functie daarvan moesten 'signalen worden getrokken'. Via een complex mechanisch systeem van hendels, kettingen, katrollen werden de signalen, voorzien van een slagboompje, op rood, oranje of groen geplaatst. De machinist moest zich strikt aan deze seinen houden. De seingever had hiermee een grote verantwoordelijkheid want hij bepaalde of een trein al dan niet mocht doorrijden. Hij was ook verantwoordelijk voor het instellen van de wissel, die 'getrokken' werd voor het rangeermaneuver (zie verder). Na het ontvangen van de komst of doortocht van een trein moest de bareel worden gerold. Aan de overkant (3) stond een klein huis, het *roethuis* van de bareelwachter (gekend zijn Anna Maes en René Van Den Broecke). Een roethuis is een woning, eigendom van de spoorwegmaatschappij, die werd uitbesteed aan een spoorwegbeambte. De etymologische betekenis van het woord 'roethuis' is niet zo duidelijk. Bedoelde men daarmee een huis, eigendom van de 'roede' dialect voor de spoorwegmaatschappij, (want men werkte bij de 'roede' en niet bij de NMBS), of doelde men daarmee op het roet, dat de toenmalige stoomlocomotieven uitspuwden? Dit roethuis, opgericht in 1857, zou overigens het eerste gebouw van de site zijn.

Op de kade (richting Gent) stond een schuilhok (4) (*abri*). Dit werd gebruikt wanneer de trein in aantocht was. Zeker tijdens de winter bleef men in het verwarmde station wachten en kreeg men een seintje wanneer de trein op komst was. Aan de andere kant, richting Deinze-Kortrijk, stond een klein sanitair paviljoen (5) met toiletten, uiteraard zonder stromend water. Daarnaast (6) de toch vrij uitgebreide lokettenzaal. In deze ruimte was er plaats voor de stationschef en de spoorwegbeambte, die de tickets verkocht en het goederentransport organiseerde. In dezelfde ruimte was er ook een telefooncentrale en een postkantoor.

Overigens had het station met zijn rangeerspoor en laadkade ook een economische functie verkregen. In hetzelfde complex was ook de woning van de stationschef. De kleine goederenpakketten konden gestockeerd worden in het magazijn (7).

Voor het station was er een groot plein (8), nodig voor het aan- en afrijden van de karren, later vrachtwagens en auto's van reizigers.

Poseren op het stationsplein, met op de achtergrond het imposante stationsgebouw (foto collectie Jeroen Rottier).

De Statie van Deurle, met zicht vanop de overweg aan de bareel met beneden in het midden het hek dat voetgangers, fietsers en reizigers konden gebruiken ook wanneer de rolbareel gesloten was (foto collectie Guy Romain).

Het wachthuis, den abri, richting De Pinte-Gent. Bemerk het voetpad over de sporen: spoorlopen was toen een normale zaak. Men hoorde de stoomtreinen overigens van ver naderen. Tijd dan om naar de overkant te gaan…(foto collectie Guy Romain).

Commerce en vermaak

Dany, den flik was een graag geziene gast in de Poco Loco. Hij liet zich graag trakteren want indien je dit weigerde gaf hij een seintje aan vrienden-collega's die in de omgeving toevallig een alcoholcontrole uitvoerden.

Het Huis van Commerce, gedurende drie generaties uitgebaat door de familie Van den Heede. Rechts achter ziet men wat vroeger café De Truweel was, uitgebaat door Gustave Colpaert en waar Oscar Colpaert werd geboren, later uitgebaat door Maurice Damman (foto collectie Gonda Van den Heede).

Kenmerkend voor dergelijke knooppunten tussen spoor en weg is de ontwikkeling daarrond van handels-, amusements- en distributieactiviteiten, alhoewel dit rond het station van Deurle altijd zeer beperk is gebleven. Toch waren er tussen 1900 en 1970 nog vijf cafés rond het station gevestigd. Het *'Huis van Commerce'* werd vanaf (ong.) 1900 uitgebaat door Alberic Van Steenkiste. In 1920 nam Richard Van den Heede de zaak over en opende er ook een winkeltje. In 1934 werden het café en de winkel uitgebaat door Eugeen en Augusta (Gusta) Van den Heede. Er werd ook een weegbrug geïnstalleerd. Een dergelijke weegbrug was noodzakelijk want de boeren en handelaars lieten er hun karrevracht wegen zodat zij exact wisten hoeveel goederen, vooral aardappelen, zij afleverden voor het vervoer per spoor. Jenny Van den Heede, een van de uitbaatsters tijdens de succesvolle jaren 1960 spreekt van een ware processie van karren, die reikte tot aan de Vierschaar, ongeveer één kilometer verder. Vanaf 1961 nam dochter Jenny Van den Heede en echtgenoot Pol Van den Berghe de herberg en winkel over, die er een bijzonder bloeiende zaak van maakten, onder meer door het nemen van meerdere initiatieven zoals de oprichting van de schuttersgilde 'De Harlekijnen'. Ook de kaartersclub en diverse verenigingen hadden er hun vaste stek of vergaderplaats. In 1968 was het de beurt aan zuster Gonda Van den Heede en echtgenoot Antoine Moreels. Ze zetten wel het winkeltje stop, maar tot in 1991 baatten zij dit florerende wijkcafé uit. Zeker door toedoen van de familie Van den Heede groeide deze site uit tot een bruisend klein centrum van een wijk van Deurle. Vanaf 23 september 1993 werd het café 'Huis van Commerce' omgebouwd

Eugeen Van den Heede (rechts) met Gonda (derde van rechts), naast Jenny (4de van rechts). Ze zitten voor de etalage van het kruidenierswinkeltje dat het Huis rijk was, met hun voeten op de weegbrug (foto collectie Gonda Van den Heede).

Uithangbord van café Huis van Commerce, bij Van den Heede: drie generaties (hier Gonda) hebben de zaak uitgebaat, met steeds de vrouw op de voorgrond (foto collectie Guy Romain).

Terrasje op de weegbrug van café Het Handelshuis van Maurice Loof (foto collectie Jeroen Rottier).

tot de taverne *'Poco Loco'* (= *een beetje gek)*. De taverne trok wel nog een zeker (Deurlese) publiek aan, vooral in de nachtelijke uren, maar lang niet meer die massa van treinreizigers en boeren die hun goederen kwamen leveren. Ook de 'Harlekijnen' stopten met schieten. Deze zaak sloot de deuren rond 2010 en is momenteel een relict van een succesvol verleden.Rechtover het Huis van Commerce, op de hoek van het stationsplein stond het café *Het Handelshuis*, uitgebaat door de familie De Loof. Ook dit café had een weegbrug, maar had heel wat minder succes dan deze van de familie Van den Heede. Naast het Huis van Commerce was er het klein café 'De Truweel', oorspronkelijk uitgebaat door Gustaaf Colpaert (aannemer en gemeenteraadslid), en ook het geboortehuis van Oscar Colpaert. Het werd later overgenomen door *Maurice Damman,* die er ook een fietsenzaak van maakte. Na het sluiten van het café ging Maurice er rechtover wonen en deed verder aan fietsenherstel. Maurice was een kleurrijk figuur en nauw verbonden met de stationsomgeving. Naar verluidt kon men in zijn café wel een pint krijgen, maar moest men zich langs de toog een weg banen door allerlei fietsonderdelen.

Aan de andere kant van de spoorweg, richting Nazareth werd van 1900 tot 1953 *café Stella* uitgebaat, met de toepasselijke naam van de uitbaatster zelf, Stella Behaeghe. Tweehonderd meter verder in de Klapstraat, werd er tussen 1938 en 1952 het *café De Jager* (*bij Tournets*) uitgebaat door Gerard Tournet, die er in de beginperiode ook een winkel had.

In het midden, Maurice Damman, volksfiguur in de stationswijk, hier poserend tussen het schoon, jong volk aan de kerk te Deurle. Maurice was caféhouder, vooral fietstechnicus op ambachtelijke wijze, en alleenverdeler in Deurle van de Flandria- en Superiabromfietsen. Bij zijn overlijden had men enkele containers nodig om de verzamelde fietsonderdelen op te ruimen (foto uit de collectie Blanche Van Hauwaert, die overigens op de foto staat links naast Maurice).

Handel rond het station

Zotte Michel (Dreyoel) was een authentiek dorpsfiguur in de stationsbuurt: door iedereen gek verklaard, maar niemand wist eigenlijk wat er scheelde met de man. Kinderen pestten hem maar al te graag en dan liep hij weleens met een mes achter hen. Ooit kocht hij een nieuwe fiets van Damman, maar om te voorkomen dat deze zou gestolen worden tijdens de mis die hij bijwoonde, nam hij de fiets mee in de kerk, tot grote schande, maar ja, het was zotte Michel.

Het aantal handelszaken rond het station was eerder beperkt. Er was natuurlijk het kleine kruidenierszaakje in het Huis van Commerce dat een grote omzet had. In de omgeving van het station woonden immers een aantal grote gezinnen (Careel, Dobbelaere, Van Lerberge…) die aangewezen waren op deze winkel aangezien, buiten deze, de meeste nabije winkel aan de Vierschaar lag. Dus allen naar 'Gusta' of 'Jenny' en later 'Gonda'. Men vond er dan ook alles zoals te zien is op de reclames op de vensteretalage: waspoeder, stijfsel, spekken, kaas, zwarte rekkers, kloefen, enz.

Het verhaal van Mariette Cornelis en Achiel Maes: de lingerie-revolutie in Deurle

Op een boogscheut van het Huis van Commerce, in de Klapstraat richting Vierschaar, opende de echtgenote van Achiel Maes, Mariette Cornelis, in de vroege jaren vijftig een lingeriezaak wat een hele revolutie in Deurle te weeg bracht.

Achiel was een zoon van slager Maurice Maes, die nabij de Vierschaar woonde. Achiel zou de slachtersstiel verder zetten als thuisslachter. Tot in de jaren 1960 kweekten immers vele gezinnen een varken

Mariette en Achiel, trots voor de lingeriezaak. In het midden het iconische Svelta beeldje en in de 'voiture' (Torck) de pasgeboren Nadine, de eerste van de drie zusjes (foto collectie Mariette Maes- Cornelis).

voor de slacht. Maar het slachten van het varken en versnijden van het karkas vergde toch enige bekwaamheid. Het was een aloude ambacht dat van generatie op generatie werd doorgegeven, zo ook in de familie Maes, want naast Achiel als thuisslachter, nam de vroeg gestorven Raymond Maes de beenhouwerij over.

Achiel kreeg evenwel snel een grote faam in de gemeente en ver daarbuiten. Heel het slachtritueel, dat zich voornamelijk in de slachtmaand november afspeelde, was een jaarlijks feest in de gezinnen, want die dag werden er druppels gedronken, gegeten (bv. de oren van het varken), verse bloedpensen gemaakt, darmen gebakken, kwamen er vrienden aanschuiven, hoofdvlakke (kop) gemaakt, poten en oren met pruimen gegeten, vet gekookt en in smoutpotten gegoten, hespen gezouten en later opgehangen in de schouw … niets van het varken bleef onbenut, want volgens een oud gezegde gaat van het varken enkel de schreeuw verloren. De kinderen keken verschrikt naar de dreun op de kop van het schreeuwende varken dat ze wekenlang gevoederd hadden en dat hen vertrouwde…tot die dag. De vrouwen waren druk in de weer met het roeren in het bloed, het kuisen van de darmen, het afwassen, enz. De dag erna, wanneer het varken koud en stijf was, kwam Achiel het vlees versnijden en konden enkele buren meegenieten van de zende (een stuk vlees). Achiel huwde met de dynamische, vingervlugge Mariette Cornelis uit het meer stedelijke Wetteren. Mariette had evenwel een beroepsbekwaamheid van lingeriestikster en deze vaardigheid wou ze niet zo maar opgeven om louter huisvrouw te zijn. Zij startte in 1954 een lingeriezaak, wat toen een ware revolutie veroorzaakte. Want tot haar verwondering waren de bustehouder en de 'moderne' korsetten in de streek nog helemaal niet ingeburgerd en zeker niet deze die zij op maat kon maken. Het nieuws verspreidde zich als een lopend vuurtje.

Mariette in haar lingeriezaak, met dochter Nadine op de arm (foto collectie Mariette Maes-Cornelis).

Romances aan de Statie: het verhaal van Achiel en Mariette….

….dat Achiel, die stoere jonge man, met zijn grote oren, zijn starre blik en zijn grote handen op vrijersvoeten ging richting Wetteren. Er was daar in 1950 een grote koers, de Ronde van Vlaanderen, die hij wou bijwonen, daartoe uitgenodigd door zijn nicht. En deze nicht had een vriendin, die bij het zien van Achiel onmiddellijk 'un coup de foudre' kreeg. Na de koers zouden ze nog in groep naar de cinema gaan, daarbij gechaperonneerd door een tante. Maar handige Achiel wist het zo te regelen dat hij naast Mariette zou zitten. Alsof er gekeken werd, … gedurende de vertoning ontwikkelde zich een amourette tussen de kloeke Deurlenaar en het fijne, maar bij de pinken zijnde naaisterke uit Wetteren. Ze spraken af elkaar te schrijven via de vriendin. Maar de eerste weken, niks… het duurde twee maanden vooraleer Achiel een teken van leven gaf met een brief waarin hij schreef verder contact te willen houden. Na een maand een nieuwe brief… en de frequentie bleef stijgen…Tot wanneer de vriendin van Mariette er genoeg van kreeg en zelf de brieven opende om kennis te nemen van het amoureuze verhaal, eerder uit jaloezie en uit angst haar vriendin te verliezen. Maar de liefde overwon… en de twee verliefden schakelden over naar een communicatie per telefoon, dat ongelooflijk modern medium in die tijd… Het kon niet blijven duren, en uiteindelijk vroeg Achiel haar ten huwelijk. Enkele maanden later verhuisde Mariette naar dat boerengat, hier aan de statie. De start van een nieuw gezin…

Achiel Maes slacht een varken (foto collectie Mariette Maes – Cornelis).

Het naakte, iconische Svelta beeldje volgens het Marilyn Monroe-schoonheidsideaal: geprononceerde buste, wespentaille, slanke, lange benen.

Achiel maakte ook enige mond-aan-mond reclame en de bal ging aan het rollen. In de Klapstraat opende ze een zaakje, met in de etalage het iconische Svelta-beeldje, dat het ideaalbeeld van Deurlese vrouwen werd en daarrond onderbroeken, onderjurken, nylon(!) kousen, enz.

En de vrouwen wisten Mariette te vinden. Als bijen naar een honingvat kwamen ze van overal om de specialiteit van Mariette te ontdekken: met een professionele precisie kon ze met één oogopslag het formaat van de buste inschatten, en desnoods de nodige aanpassingen uitvoeren. Met een korset van Mariette kreeg de Deurlese vrouw de getailleerde lijn van de beelden uit het 'Rijk der Vrouw'. Het is meteen een verklaring waarom er in de omgeving van het station zoveel mooie, slanke vrouwen rondliepen, perfect afgelijnd met wespentaille en volronde buste, wat op zijn beurt verklaart waarom de cafés hier zo een succes hadden...

Mariette zou overigens de zaak runnen als een manager avant la lettre en alsmaar verder uitbouwen.

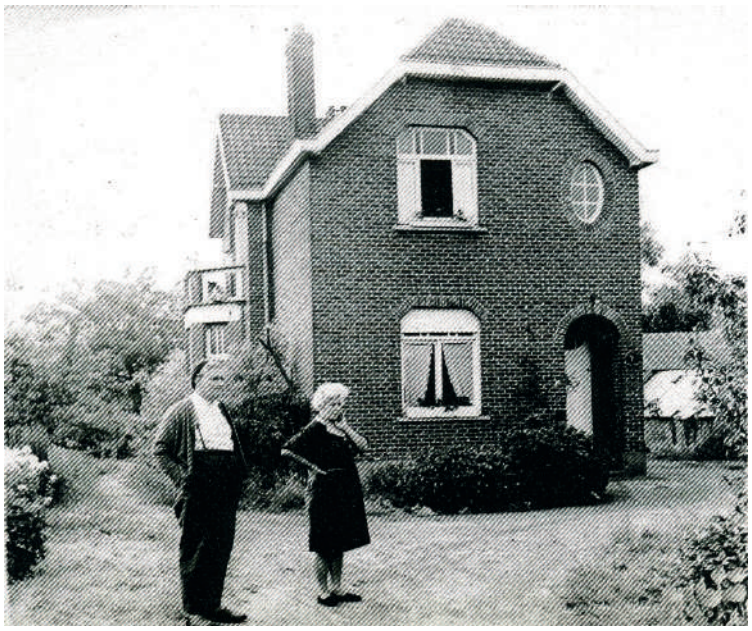
Marjan, lingeriezaak van Mariette en dochters, eind 1990 (foto collectie Mariette Maes-Cornelis).

De bloemistendynastie

Begin de 20ste eeuw trad er een belangrijke diversificatie van de landbouw op in de streek rond de spoorweg. Net zoals in de streek van Lochristi, begon men toen met de teelt van bloemen, specifiek in de strook ten zuiden van de spoorweg vanaf De Pinte tot Deurle. De initiator was de familie Van Speybroeck van De Pinte. Maar via familieverbanden deinde dit uit tot Deurle. August Corijn huwde met Emma Van Speybroeck en startte in 1905 met de teelt van begonia's. Schoonbroer René Van Speybroeck begon rond 1910 een eigen begoniateelt in de Klapstraat/Mortelstraat. Zijn dochter Martha Van Speybroeck huwde met Albert Onderbeke, die op zijn beurt een bloemisterij startte net voorbij het station, richting Deinze (nu het gebied Ter Biezen).

Jenny Montigny, Het bloemenveld, olie op doek (55 x 60 cm). Montigny kon vanuit haar atelier in de Mortelstraat de kleurenpracht van de begoniavelden zien. Dit zijn de bloemenvelden van de bloemisterij Van Speybroeck in de Klapstraat. We kunnen dit juist situeren omdat we in de verte de stookplaats van de serres zien. Deze staat ook afgebeeld op de foto van de zusjes Van Speybroeck, genomen voor de bloemisterij in de Klapstraat/Mortelstraat (zie verder) .

Albert Onderbeke en Marthe Van Speybroeck voor het bloemistenhuis in (wat wij nu noemen) de wijk Ter Biezen. Door huwelijken werd een bloemistendynastie gevormd; de Van Speybroecks, verbonden met de Corijns en later met de Onderbekes. Deze drie families hertekenden het gebied rond het station in Deurle in een weelderig bloemenlandschap. Noch de Van Speybroecks, noch de Onderbekes vonden opvolging. De Corijns wel want die is nu met Johan aan de vierde generatie toe (foto collectie Lisette Pieters-René Onderbeke).

Blanche Van Speybroeck, die huwt met Omer Peck, poseert hier voor het huis van Albert Onderbeke. Deze foto is mooi van compositie… en die serene verleidelijke blik naar de camera (de kijker). Maar wie is die deugniet op de erker? Vermoedelijk René Onderbeke (foto collectie Jacqueline Peck).

Eveneens in de Klapstraat startten in 1925 de gebroeders Jules en Georges Lamont een derde bloemisterij gespecialiseerd in de teelt van azalea's. Dit bedrijf, dat tijdelijk omschakelde tot groetekwekerij, werd opnieuw omgeschakeld naar een azalea-bloemisterij, geëxploiteerd door de familie Van den Bossche.

Deze bloemisten speelden een vooraanstaande rol in het sociale, maatschappelijke leven van Deurle. De familie Van den Bossche, maar vooral de familie Corijn waren actief in verschillende socio-culturele organisaties en betrokken bij activiteiten zoals de organisatie van de jaarlijkse processie. Georges Corijn, zoon van stamvader August, was gemeenteraadslid en penningmeester van de Kerkraad te Deurle. Lucien Corijn, de derde generatie op het bedrijf, zetelde eveneens als penningmeester van de Kerkraad, maar was gedurende 18 jaar Schepen van Landbouw, Tuinbouw en Openbare werken in het al gefuseerde Sint-Martens-Latem. Momenteel (2020) zet Johan Corijn als telg van de vierde generatie het bedrijf verder.

Een andere zoon van Georges Corijn, Daniël, maakte een indrukwekkende carrière in de katholieke Kerk. Geboren op 19 febr. 1943 als jongste van vier kinderen ging hij naar het St. Hendrikscollege te Deinze. In 1961 trad hij binnen bij de orde der Oblaten van Maria om zijn studies verder te zetten in Rome, waar hij tot priester werd gewijd op 20 dec. 1967. Vanaf jan. 1969 werd hij uitgezonden naar de Republiek van Zuid-Afrika, waar hij na jaren veldwerk doorgroeide naar een hogere hiërarchische positie. In 1992 werd hij Algemeen vicaris van de Oblaten, met standplaats te Rome. Hij werkte uiteindelijk 26 jaar in Zuid-Afrika en 23 jaar in Rome. Vandaag (2020) is hij provinciale overste van de Missionarissen Oblaten in België en Nederland. Een eenvoudige jongen in het kleine Deurle, maar een grote man in de Katholieke Kerk.

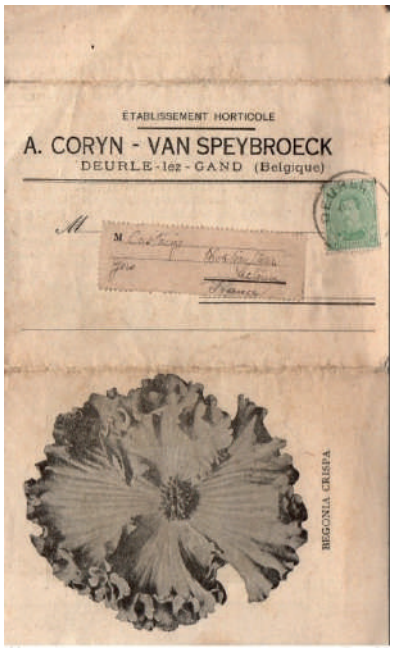

De dochters van bloemist Van Speybroek op het erf in de Klapstraat: v.l.n.r.: Martha, Blanche, Maria. Achteraan de stookplaats en de serres, die men ook ziet op het schilderij van Jenny Montigny. Deze foto getuigt van grote fotografische kennis. Let op de compositie van het tafereel: de horizonlijn op tweederde, de zusjes mooi gecentreerd. Door de horizonlijn hoger te plaatsen krijgt de fotograaf diepte in de foto. De meisjes zelf zijn in de evenwichtige M-vorm geplaatst, de voeten in de 'tien-na-tien' houding. De uitdrukking is sereen met een verleidelijke glimlach naar de camera (de kijker). Zoom eventjes in en je ontdekt het mooie gelaat van de zusjes. Om de focus te accentueren heeft de fotograaf de achtergrond 'flou' gemaakt. Deze velden werden gebombardeerd in mei 1940 (foto collectie Jacqueline Peck).

De families Corijn en Van Speybroek wisten een bijzondere vermaardheid op het vlak van begoniateelt te verwerven. August nam deel aan jaarlijkse tentoonstellingen en prijskampen en behaalde in 1929 11 eerste prijzen op 33; in 1930 wist hij dit succes te herhalen. In 1929 werd bloemisterij Corijn gelauwerd met een 1ste prijs als de uitgestrektste en meest bebloemde kwekerij van alle soorten en variëteiten knolbegonia's; zijn schoonbroer René Van Speybroeck werd dan op zijn beurt bekroond als de schoonste kwekerij dubbele begonia's, '*het volmaakst gevormd*'.

1n 1929 werden er ook promotietochten ingericht door de Koninklijke Maatschappij van Tuinbouw en Kruidkunde met rondleidingen van de pers, en – voor die tijd uitzonderlijk – voor het brede publiek een autodienst. Met de auto werd men in de voormiddag gevoerd naar de begoniavelden ten zuiden van Gent, dus ook naar Deurle, in de namiddag de velden rond Lochristi. De gecombineerde uitstappen kosten 50 Bef. per persoon (ter vergelijking: een brood van 1 kg kostte in 1924 1,45 Bef.)[5].

In het kader van diezelfde promotietocht brachten ook koning Albert I en koningin Elisabeth op 4 september 1929 een bezoek aan de bloemisterij Corijn. [6] Daar werden ze onder meer opgewacht door de adel van Deurle, zijnde burggraaf Henri de Spoelberch, toen burgemeester van Deurle, en Graaf de Kerckhove de Denterghem. De bijgaande foto's geven een beeld van dit 'notoir' bezoek.

Catalogus van begoniakweker August Corijn die wereldwijd werd verspreid. De beide documenten dragen een postzegel die afgestempeld werd in het postkantoor te Deurle, toen nog gelokaliseerd in het stationsgebouw.

Albert Onderbeke, Dorp van Deurle (olie op doek). Bloemist Albert vond, na een dag wroeten in de aarde, toch nog de tijd om te schilderen. De huisjes op de voorgrond werden in 2020 gesloopt (schilderij in eigendom van Lisette Pieters-René Onderbeke).

[5] SCHOLLIERS, Peter, GRAUWELS, An, Regionale verschillen tussen consumptiepatronen tijdens het interbellum. Een methodologische verkenning **,** *Revue belge de Philologie et d'Histoire,* Année 1982 (60-2), p. 326.
[6] Vooruit, 31 augustus en 5 september 1929.

De familie Corijn verwelkomt persoonlijk koning Albert I en koningin Elisabeth op 4 september 1929. Een hoogdag voor Deurle die tot vandaag tot de verbeelding spreekt (foto collectie Lucien Corijn).

Aankomst van de koning en de koningin. Juffrouw Corijn geeft aan de koningin een boeket orchideeën. De koningin probeert dan wel de aandacht te stelen door gesticulerend vooraan te lopen (niet te zien op de foto). Om de plaatselijke notabelen een goed uitzicht te geven, werd duidelijk een hooikar (?) aangesleept zodat ze een podium hebben (rechts boven). Links zien we de schoolkinderen met vlagjes zwaaien. 4 september 1929 was met een maximumtemperatuur van 34,9° C de warmste septemberdag van vorige eeuw, maar dit blijkt niet uit de officiële kledij van de genodigden. Die dag was er ook de historische beurscrash in New York, het begin van de economische crisis van de jaren 1930 (foto collectie Lucien Corijn).

Hoe men in Deurle de geschiedenis kleurt: zie de verschillen!

Hieronder ziet men twee identieke foto's van een zelfde moment, maar de onderste foto werd achteraf bijgekleurd en kreeg meteen een 'royalistische' tintje. Let eventjes op de techniek, de *fotoshop avant la lettre*, die men toen toepaste.

Vader August Corijn, gehurkt, toont een begonia en zoon Georges onderhoudt zich met de koningin. Maar de fotograaf is bij de pinken en heeft alles gezien. Dit blijk uit de compositie van de foto: vóór de anderen stapt Elisabeth met een parasol. Het is immers die dag uitzonderlijk warm. Elisabeth plaatst zichzelf in de kijker en verdringt de koning letterlijk naar het achterplan. Maar op de tweede rij gebeurt er iets moois: de koning heeft geen aandacht voor de bloemen maar eerder voor de jonge, mooie, stralende dochter Corijn. Blijkbaar ontspint er zich een aangename conversatie tussen beiden, zie de glimlach van juffrouw Corijn. Bemerk ook de elegante, charmante houding van de jonge vrouw: been gestrekt vooruit, hoofd omhoog en borst vooruit. De koning heeft 'touch'. De ambtenaar daarnaast heeft in de mot dat de koning toch wel heel veel aandacht heeft voor de mooiste bloem van die dag! (foto collectie Lucien Corijn).

Dezelfde foto werd ingekleurd en kreeg nu een 'royalistisch' tintje. Vooreerst de algemene kleurtoets: een veld rode begonia's bovenaan, een geel veld beneden en daartussen de grijze, zwarte strook: de kleuren van de Belgische vlag. Elisabeth draagt nu een ruiker met dezelfde kleuren, gewikkeld in een driekleurige 'serviette' in dezelfde kleuren. Dit is duidelijk toegevoegd, want op de andere foto's is deze niet te zien. Ook de Belgische vlag is ingekleurd want op de bovenste foto staat een paal zonder vlag! Ook het formaat werd gewijzigd: de foto beneden werd links wat bijgeknipt waardoor de koning nu wel centraal staat, maar waardoor meteen ook het verhaal van de foto open en bloot komt te liggen: de 'touch' tussen Albert en 'freule' Corijn. Dit had de 'inkleurder' zo niet begrepen. (foto collectie Lucien Corijn)

Toen men in Brussel nog sprak over de statie van Deurle

Een toreador.

Eén van de meest dramatische taferelen heeft zich gisteren omstreeks 7 uur 's morgens afgespeeld op de spoorweg tussen Deurle en De Pinte, op het plaatsje genaamd " de Belg ".
Een os, die ontsnapt was uit een weide in Semmersaeke, liep in alle richtingen over de spoorweg. De barreelwachter, De Martelaere, die het dier wou tegenhouden werd door hem aangevallen en tegen de grond gegooid. De ongelukkige zou door het furieuze beest vertrappeld en door zijn hoornen verpletterd worden wanneer Ivan Van Nieuwenhuyze, "garde route" te Deurle, gewapend met een revolver, het woeste dier tegemoet vloog en van dichtbij 6 kogels in zijn kop schoot.
Nog helemaal niet uitgeschakeld, werd het dier, door de kogelregen en het vele bloed verblind, nog razender en het keerde zich deze keer tegen zijn nieuwe belager. Een uiterst benarde en hachelijke situatie en tot overmaat van ramp naderde een goederentrein vanuit De Pinte in volle vaart op de lijn waarop man en dier elkaar te lijf zouden gaan. Van Nieuwenhuyze greep een zware hamer en verkocht het dier een flinke dreun. De hamer gleed echter over zijn voorhoofd en de moedige "garde route" ging, meegesleurd door zijn eigen krachtige uithaal, tegen de haag terechtkomen.
Het dier ging opnieuw in de aanval. Op dat ogenblik kwam de trein voorbij, die rakelings langs man en dier scheerde. Een verschrikkelijk gevecht ontstond over een ruimte van nauwelijks een meter en een nieuwe hamerslag deed het dier op zijn knieën vallen. Dan zag men niets meer. Iedereen verwachtte het verpletterde en verscheurde lichaam van Nieuwenhuyze terug te vinden. Maar het waren eenstemmige vreugdekreten die weerklonken, toen, eens de trein voorbij, men hem zag, schrijlings gezeten op het dier en bezig om het met hamerslagen af te maken.

Natuurlijk waren de felicitaties en lofbetuigingen die hem te beurt vielen oprecht en warm.

(vertaling Marc Van Eygen)

— *Un torreador.* — On écrit de Deurle :
« Une scène des plus dramatiques s'est passée hier, vers 7 heures du matin, sur la voie du chemin de fer entre Deurle et la Pinte, à l'endroit dit « Le Belge ».
Un bœuf qui s'était échappé d'un pâturage à Semmersaeke parcourait la voie en tous sens. Le garde-barrière De Martelaere, ayant voulu arrêter la bête, fut attaqué par elle et lancé sur le sol. Le malheureux allait être piétiné et broyé sous les cornes de la bête furieuse, lorsque le sieur Ivon Van Nieuwenhuyse, garde route à Deurle, se précipita armé d'un revolver vers l'animal et lui en déchargea à bout portant 6 coups sur la tête.
Loin de l'abattre, cette décharge et le sang qui l'aveuglait ne firent que rendre la bête plus furieuse encore, mais cette fois elle tourna sa rage contre son nouvel agresseur. La situation était périlleuse, et, pour comble de malheur, un train de marchandise venant de la Pinte s'avançait à toute vapeur sur la ligne même où l'homme et l'animal allaient s'attaquer. Van Nieuwenhuyse saisit un lourd marteau et en porta vivement un coup à l'animal, mais l'arme glissa sur le front, et le courageux garde-route, emporté par la violence du coup, alla s'abattre contre la haie. La bête s'élança de nouveau vers lui.
En ce moment le train passait, frôlant l'homme et l'animal. Une lutte terrible s'engagea sur l'espace d'un mètre, un second coup de marteau porté par Van Nieuwenhuyse fit tomber le bœuf sur ses genoux. Et puis on ne vit plus rien. Tout le monde s'attendait à trouver le cadavre de Van Nieuwenhyse broyé, déchiqueté. Aussi ce furent des cris de joie unanimes quand, le train étant passé, on le vit à califourchon sur la bête, et l'achevant à coups de marteau. On juge si les félicitations qui lui furent prodiguées ont été chaudes. L'état de De Martelaere n'inspire aucune inquiétude. »

Bron : Le Journal de Bruxelles, 1 nov. 1884

FAITS DIVERS

Le comte de Flandre et le prince Baudouin sont allés chasser, jeudi, à Deurle (Flandre). Partis par l'express qui quitte Bruxelles (Nord) à 7 h. du matin, Leurs Altesses Royales sont rentrées le soir par train spécial.

Bron: Le journal de Bruxelles. 19 okt. 1888

Ongevallen

Op en rond de spoorweg gebeurden er ook talrijke ongevallen. Het is pas recent dat de NMBS acties onderneemt om het kruisen van de sporen te verhinderen. Toen was dit een normale zaak, ook in het station zelf: wanneer de trein in aantocht was liep men gewoon over de sporen naar het perron. De trein en het spoor waren ook een middel om zelfmoord te plegen. Deze gevallen werden niet gedocumenteerd, maar staan wel gegrift in het collectieve geheugen. Enkele krantenberichten:

GENT, 3 sept. — Men schrijft uit Deurle: Gisteren avond, rond 7 1/2 ure, is een persoon, die ondanks het verbod van den barreelwachter, over de spoorbaan wilde loopen, door een trein, komende uit Kortrijk, omgeworpen en overreden. De ongelukkige werd door het personeel der statie opgenomen, doch eenige oogenblikken later gaf hij den geest. Het slachtoffer heet August Declercq, oud 57 jaar, ongehuwd, wonende te Deurle.

Bron: Het Handelsblad 5 sept. 1884.

Spoorwegongeluk.

(Per Havas-depeche).

Gent, 2 Mei.

De exprestrein, ten 6 uren 36 dezen morgend uit Gent vertrokken, heeft, nabij de statie van Deurle (Nazareth) drie werklieden overreden, die aan de verstelling van de spoorbaan arbeidden.

Twee hunner werden gedood. De derde er met eenige niet gevaarlijke kwetsuren is afgekomen.

Bron: Het Handelsblad 2 mei 1906.

GENT, 25 sept. — De trein die te Deurle komt ten 2.54 ure namiddag, was dinsdag nog al veel vertraagd door een aardig voorval. Tusschen Astene en Deurle bleef eensklaps de trein stilstaan. Nochtans was er van geene ontriggeling, verkeerde wissel, of slecht signaal spraak. Neen ! De trein was tegengehouden door drie jonge varkens, die zich lagen te wentelen te midden der baan. Gelukkig dat de machinist de beestjes in tijds in 't oog kreeg en den trein stilhoudende, eene ontriggeling of ten minste eenen drievoudigen moord voorkwam.

Bron: Het Handelsblad 26 sept. 1890.

Een zicht op de auto, die ruim driehonderd meter door de trein werd meegesleurd, aan de onbewaakte overweg te Astene.

Nog het dodelijk ongeluk te Astene

SLACHTOFFERS WAREN REEDS AAN BOTSING ONTSNAPT

In verband met het dodelijk ongeluk op de spoorbaan te Astene, waarbij Marie Goossens en Jacqueline Bos uit Gent het leven verloren, vernemen wij nog het volgende.

Te Deurne hadden beide vrouwen een laatste klant bezocht. Toen ze te Astene de steenweg Gent-Kortrijk verlieten, om in de Beekstraat te rijden, zouden ze op het nippertje aan een aanrijding met een andere auto zijn ontsnapt. Een paar honderd meters verder was de onbewaakte overweg. Men veronderstelt, dat de bestuurster, nog onder de indruk van het gebeurde, onbewust over de spoorbaan zal gereden zijn met het bekende tragische gevolg.

De ouders van Jacqueline Bos kwamen 's avonds in de rijkswacht te Deinze aan, waar zich hartroerende tonelen afspeelden. Het stoffelijk overschot der beide slachtoffers wordt heden Zaterdag naar hun onderscheidenlijke woningen overgebracht.

N. D.

Toekenning van speciale dividende

Bron: Het Volk 20 aug. 1949.

Jenny Montigny, het Rustoord in de Mortelstraat

Jenny Montigny, een ietwat meewarig figuur, geschilderd door haar grote geliefde Emile Claus in 1902. Opvallend is de strakke blik waarmee zij de schilder aankijkt. Jenny was op dat moment 27 jaar, al enkele jaren in de leer bij Claus en… naar verluidt erg verliefd. Maar… is dit de blik van een verliefde vrouw?

Ernest Gevaert – Van Rijckegem, een textielindustrieel en familie van Edgard Gevaert - Minne.[7] Zijzelf neemt haar intrek in een veel kleiner huisje in de Pontstraat, weliswaar aan de boorden van de Leie, met uitzicht op de Leiemeersen en in de verte op de tuin van villa Zonneschijn, het huis van Emile Claus. Haar schildersatelier bevond zich in de Dorpsstraat, nr. 58, in de nabijheid van de meisjesschool.

Jenny Montigny (1875 – 1937) komt zich in 1904, na het overlijden van haar ouders, op jonge leeftijd, samen met haar broer in de Leiestreek in de Mortelstraat in Deurle vestigen. Het grote landhuis in de stijl van een Engelse cottage, beschikte over een schildersatelier. Gust De Smet verbleef er in 1906 enkele maanden. Zelf komt ze uit de burgerij met een vader die advocaat is en rechten doceert aan de Universiteit van Gent. Haar moeder was Engelstalig. Na lessen te hebben gevolgd bij Emile Claus, begint ze een relatie met hem tot aan zijn dood in 1924. Zij exposeert in Gent en ook in Parijs, en maakt deel uit van de groep *Leven en Licht*. Gedurende de Eerste Wereldoorlog gaat ze, net als de familie Claus en andere 'Latemse' kunstenaars zoals Léon De Smet, naar Londen. Bij haar terugkeer komt zij in financiële problemen, zodat ze haar riante cottage moet verkopen. Deze wordt in 1920 verkocht aan de familie

Emile Claus aan de zijde van Jenny Montigny in haar huisje in de Pontstraat. Bemerk de talrijke studies aan de muur met in het midden de moeder met twee kinderen, het geliefkoosd onderwerp van Montigny na haar verhuis naar de Pontstraat. In vergelijking met het 'landhuis' in de Mortelstraat was dit een zeer bescheiden huisje (foto: collectie Mudel).

[7] Bron: email Johan Van Twembeke, 8 juni 2020: Villa Rustoord werd op 15 juli 1920 verkocht aan Ernest Gevaert (°1884), gehuwd met Marie Adrienne Van Rijckegem (°1890) te Eine. Ernest overleed in 1934. Het echtpaar woonde toen in Frankrijk te Casseneuil. De weduwe hertrouwde in de jaren '60 van vorige eeuw met Georges Van der Molen. De villa werd later aan dochter Marie-Louise Gevaert en haar echtgenoot Abel Hautekeete verkocht.

Villa Rustoord, rond 1904, in de Mortelstraat met een toegangsweg via de Klapstraat. Met een notitie van Jenny Montigny. Links vooraan het grote schildersatelier (foto collectie Guy Romain).

Villa Rustoord, 1907. Aan de voordeur een herenfiets; van haar broer, van Gust De Smet of van Emile Claus? (foto collectie Guy Romain).

Villa Rustoord, waarschijnlijk 1912 (foto collectie Guy Romain).

Villa Rustoord, duidelijk na het aanleggen van de tuin, dus waarschijnlijk na de verkoop aan de familie Gevaert (na 1920) (foto collectie Guy Romain).

Montigny is dus op zeer jonge leeftijd in de leer gegaan bij Claus en naar verluidt er smoorverliefd op geworden. Zij heeft er heel wat van opgestoken maar kon niet meesurfen op zijn financieel succes. Op het vlak van erkenning ging ze gebukt onder het meesterschap van Claus.[8] Samen met enkele andere jonge vrouwen (Gabrielle della Faille, Anna De Weert-Cogen) werd ze beschouwd als de 'sous-Claus', die verder werkten in de stijl van… Deze vrouwelijke artiesten hadden succes. Dit was uitzonderlijk want de 'Latemse' groep en bij uitbreiding de hele artistieke wereld was bij uitstek een mannenzaak. Dit succes van een vrouwelijke artieste had een bijkomende aantrekkingskracht op latere onderzoekers die aan haar kunstwerken ook vrouwelijke eigenschappen toedichtten zoals de keuze voor het onderwerp (vrouw en kind, spelende kinderen, enz.). Zelf bleef ze ongehuwd en kinderloos. Het is overigens zeer de vraag of deze jonge vrouw zich wel thuis voelde in Deurle en vooral dan in de Mortelstraat wat hoofdzakelijk een agrarische omgeving was, achter de bloemisterijen en toch op enige afstand van de bucolische Leievlakte… Overigens is de Leie niet het centrale thema van Montigny. Ze mag dan ook niet bestempeld worden als een Leieschilder, een etiket dat de andere schilders uit de Latemse groep kregen en die de Leie als centraal thema hebben gehanteerd. Er zijn ook weinig aanduidingen als zou Montigny opgenomen zijn geweest in de lokale gemeenschap, zoals een Alfons Dessenis, Gust De Smet of broer Léon, die de cafés bezochten en

Jenny Montigny, Le Jardinier, 1913 (olie op doek). Het is niet een tuinman maar wel de bloemistenfamilie Corijn uit de Klapstraat te Deurle, op een boogscheut van het station, die hier aan het werk is. Het is overigens dit veld dat de koning later in 1929 heeft bezocht, zie hoger (werk te zien in Museum van Schone Kunsten te Gent).

als Gentenaars toch goed waren geïntegreerd in het dorpsleven. Montigny zou overigens pas een halve eeuw later, in 1987, haar erkenning krijgen met een eerste tentoonstelling in Deurle zelf, en in 1988 in het museum van Deinze. Ze zou zelfs internationale faam krijgen wanneer het museum Camille Pissarro van Pontoise

[8] Karel Van de Woestijne, de toenmalige kunstpaus, sprak over de invloed van Claus die *'haar hand voerde en zelfs haar blik beheerschte'*. Om zelfs te stellen: *Welk een tyran die Claus was!* VAN DE WOESTIJNE, Karel, Verzameld Journalistiek Werk, p. 100-101.

een uitgebreide retrospectieve plande in 1995 maar deze ging om ongekende redenen niet door. In Charleroi kreeg ze een retrospectieve van 21 nov. 1997 tot 18 jan. 1998. Ze kreeg recent een vernieuwde belangstelling (anno 2019) wanneer de televisiezender Eén een uitzending aan haar wijdde.

De Deurlenaars zelf zijn gecharmeerd door het onderwerp van vele van haar schilderijen, nl. de speelplaats van de meisjesschool die tot vandaag onaangeroerd is en de nonnen met hun witte kappen die de meeste autochtone Deurlenaars nog hebben gekend. In dit opzicht hebben haar werken ook een grote erfgoedwaarde. Zeker het schilderij 'De Bloemist' dat we hier behandelen en dat verkeerd werd betiteld als de tuinman. Het is wel degelijk bloemist Corijn die hier op zijn begoniabloemisterij afgebeeld staat, niet ver van het vroegere station van Deurle. Het veld is nog steeds eigendom van de familie Corijn. Montigny zelf woonde achter de bloemisterij van René Van Speybroeck in de Klapstraat. Dus had ze dagelijks zicht op die enorme kleurenpracht van de bloemisterijen, die gespecialiseerd waren in de teelt van zaden en bloemknollen. Vooral het telen van het zaad hield in dat men de bloemen liet bloeien tot wanneer ze uitgebloeid waren en het zaad kon oogsten. Maar dit hield in dat ze weken hun prachtige kleuren konden tonen. Voor Montigny, die zo begeesterd was door de combinatie van licht en kleur, moet het een hemels genot zijn geweest om die kleurenzeeën te aanschouwen en te schilderen.

Dit heeft ze ook getoond in dit schilderij, geschilderd in de nazomer van 1913, het laatste gouden jaar van de twintigste eeuw, althans volgens de schrijver-romanticus Florian Illies. Ze is op dat moment 38 jaar en al een volleerde luministe geworden. Het thema, en dit is uitzonderlijk voor Montigny, is de familie Corijn, bloemisten die in de late namiddag (september, met lange schaduwen) de bloemen moeten begieten, een intensieve dagtaak die veel tijd en mankracht vergde. De bloemisten putten hun water met gieters uit kuipen die verspreid stonden in het veld. Ze waren als communicerende vaten met elkaar verbonden en werden gevuld vanuit een centraal waterreservoir.

Maar op dit schilderij toont Montigny dat ze al wat heel wat verder geëvolueerd was dan het oorspronkelijke luminisme en dus afwijkt van de stijl van haar leermeester Claus. Haar toets is divisionistisch, maar haar pointillisme is *moin serré* dan dat van Claus. De toets van Claus staat dichter bij deze van Pissarro, terwijl deze van Montigny dan weer is geïnspireerd door Armand Guillaumin. Net zoals hij gebruikt ze lange penseelstreken, met felle kleuren, vol licht, soms aanleunend bij de fauvisten, maar vooral zijn haar toetsen geometrisch, vierkant, rechthoekig wat men bemerkt op het hemd van de tuinier of op de gangpaden van de tuin. Men mag ervan uitgaan dat Montigny de werken en dus de stijl van deze schilder heeft leren ontdekken in Parijs. Daardoor leverde ze een eigen bijdrage aan het luminisme want haar visie was een synthese van meerdere stromingen en hun technieken zoals het impressionisme, het divisionisme en het fauvisme. Deze combinatie van (post-)impressionistische schildertechnieken vinden we terug op dit schilderij 'de bloemist', dat zich bevindt in het Museum van Schone kunsten te Gent.

Ook op het vlak van compositie is dit schilderij merkwaardig. De centrale focus is het gezicht van de tuinman zelf; de horizonlijn ligt ver in het bovenste gedeelte. Dus het zicht wordt naar boven geleid, vervolgens naar de veelheid van details in weelderige kleurencombinatie links en rechts, naar de secundaire figuren om vervolgens af te dalen naar het voorplan met de talrijke bloemen. De artieste gebruikt twee diagonale lijnen. Enerzijds de opgaande lijn van het gangpad van de rechterbenedenhoek naar de linkerbovenhoek en anderzijds de tweede diagonale lijn die loopt van de rechterbovenhoek naar de linkeronderhoek. Dit accentueert ze met de rijen van bloemen en de schaduwpartijen. Het gangpad wordt op een andere wijze geschilderd dan de bloemenpartijen: brede toetsen in *zigzag*formaat zijn naast elkaar geplaatst, de bloemen zijn geschilderd met fijne penseelstreken en zijn eerder pointillistisch aangebracht. De donkere bomenrand brengt dan contrast en diepte, waardoor een diepte-effect wordt bereikt.

Het schilderij heeft ook die opvallende kleurenopbouw van de gele, roze naar bruinachtige kleurenvlakken. Aan de andere kant van het gangpad die bonte kleurschakeringen, met centraal, de heldere kleur van de zonne-inval.

De aandacht wordt gevestigd op de centrale figuur, die lichtjes voorover buigt en zo het effect van de beweging brengt, net zoals de vrouw en de andere tuinman bovenaan. Bemerk ook de contouren van het lichaam die zich doorheen de kledij aftekenen alsof ze eerst de lichamen penseelde en deze vervolgens aankleedde. Het hemd van de tuinier vooraan is opvallend door het ingewikkeld patchwork en toch atypisch als werkkledij. Maar ook de vrouw is netjes aangekleed, alsof ze hebben geposeerd voor de artieste. Elke fragment van het schilderij is indrukwekkend. Zoals de atletische tuinman en zijn behaarde, gespierde armen, of de vrouw aan de kuip die met een zekere natuurlijke elegantie water put. Kenmerkend voor Montigny is de soms wat levenloze uitdrukking van de figuren. Dit is hier niet anders maar de bloemist is wel duidelijk herkenbaar, is erg geconcentreerd op zijn job, en heeft geen aandacht voor de observatrice. Alsof hij wil zeggen…schilder mij maar, doch ik heb andere dingen te doen…net zoals de vrouw naarstig verder werkt.

Dit is overigens één van de kenmerken waarmee Montigny zich onderscheidde van Claus. Ze beschouwde het landschap als een fotograaf die door zijn lens kijkt. Levensechte beelden dus. Bloemen en struiken vullen en kaderen het gezichtsveld. Zo krijgt de toeschouwer de illusie zich midden in het tafereel te bevinden en deel te nemen aan het visuele spektakel op het moment van de opname zelf, alsof hij er zelf in staat.[9]

Het is een van de laatste schilderijen van Montigny waarin ze zich liet inspireren door de landschappelijke elementen uit haar onmiddellijke omgeving. In haar latere schilderijen nam het dorpsleven en specifiek de activiteiten op de dorpsschool, en dus de kinderen en de vrouw, een centrale plaats in. Deze focus verplaatste zich samen met haar verhuis naar de Dorpsstraat (atelier) en de Pontstraat (woning).

Het domein Villa Rustoord in de Mortelstraat als artistieke generator

Zoals aangegeven moest Jenny Montigny haar domein wegens financiële problemen van de hand doen om te gaan wonen in een bescheiden huisje in de Pontstraat maar nu wel aan de oever van de Leie.[10] Het domein werd opgekocht door textielfabrikant Paul Gevaert in 1920, een neef van Edgard Gevaert, kunstschilder die huwde met een dochter van de vermaarde George Minne en aan wie het museum Gevaert-Minne de naam ontleende. Het domein bleef in handen van de familie Gevaert want het is vandaag, anno 2020, nog steeds bewoond door kleindochter Carine Hautekeete, dochter van Marie-Louise (LouLou) Gevaert.

De site bleef een artistieke bakermat waar creativiteit vanuit verschillende hoeken elkaar 'bevruchtten' door de activiteiten van *Carine Boxy*, tweelingbroers *Stefan Boxy* (haar man) en *Kristof*, de inbreng van *Maarten Van Severen,* met de constructie van de keuken, en *Aldrik Heirman*, een landschapsarchitect met internationale faam.

[9] Met verwijzing naar https://artiebert.wordpress.com/2014/02/22/montigny-jenny/, de site van A. Haelemeersch, geconsulteerd op 8 juni 2020.

[10] Het huisje verdween bij de aanleg van de tuinen rond de Auberge Du Pêcheur, (en maakte plaats voor een landingsplaats voor helikopters).

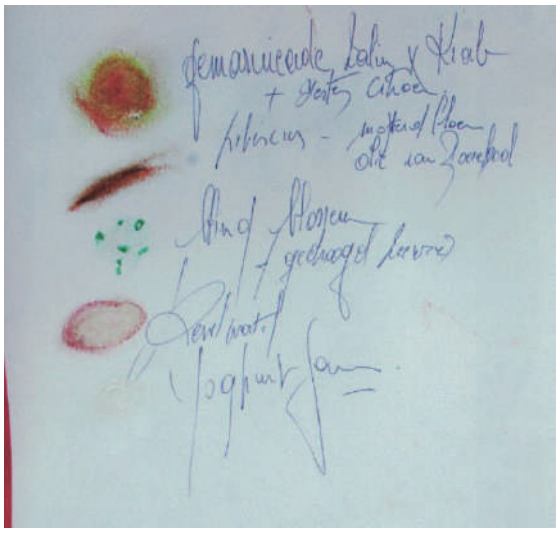

Carine Boxy in het huis het Rustoord (foto Stefanie Faveere).

Carine Hautekeete, die de artiestennaam ***Carine Boxy*** aannam, was al actief in textielontwerp en mode, net zoals haar moeder overigens, maar bouwde een carrière uit als ontwerpster van vloer- en wandtapijten. Daarmee legt ze de band met een eeuwenoud ambacht waarvan vooral de Vlaamse wevers een wereldwijde vermaardheid kregen. Carine Boxy bouwt verder op deze traditie door aan haar tapijten een functie toe te kennen zoals die ook in de middeleeuwen al werd verleend. De oorsprong van het tapijt was immers niet zozeer de bekleding van de vloer als wel de kale muren van de kille burchten te voorzien van uitgebeelde verhalen. Het bracht warmte en spirituele inhoud in het leven van de adel maar verhoogde ook de leefbaarheid van de kastelen. Functie en artistieke expressie gingen hand in hand. Op die manier werkt ook Carine; ze creëert landschappen door huiden van verschillende schaapsoorten te combineren. Dit vormt een patchwork van verschillende kleuren, textuur en figuren. Het is een combinatie van ruwheid en zachtheid, warmte en protectie, gebondenheid aan het oorspronkelijke, het primitieve, de natuur. Zo geeft ze de gebruiker een sensuele ervaring die verder gaat dan het louter esthetische, functionele. Met haar creaties krijgen de interieurs een stuk originaliteit, wordt authenticiteit geïmporteerd, wat het *beleven* in de kamer een andere, vooral warmere dimensie geeft; niet langer in de kille kastelen van de middeleeuwen maar nu ook in de eigentijdse leefruimtes waar geborgenheid, koestering en protectie tegen de ratrace van de moderniteit van belang zijn en zorgen voor een spirituele sereniteit.

Haar creaties spreken een internationaal publiek aan. In 2017 nam ze deel aan een tentoonstelling in het Design Museum van Gent samen met het werk van interieurarchitect Maarten Van Severen. Ze bracht overigens ook een bijzonder fraai boek uit met de veelbetekenende titel '*Wildest Silence Silent Wildness'*[11]. Liefhebbers van deze vorm van creativiteit, die flirt op de grens van het artistieke en het ambachtelijke maar in elk geval met een sterke historische reminiscentie, zullen des te meer genieten van deze voorwerpen wanneer ze de link kunnen leggen met de muziek van de Finse componist Jean Sibelius.[12]

Recepten van de Boxy's worden soms uitgetekend en worden culinaire visuele kunstwerken, overgenomen uit Boxy Carine, Wildest Silence… p. 161 en 162.

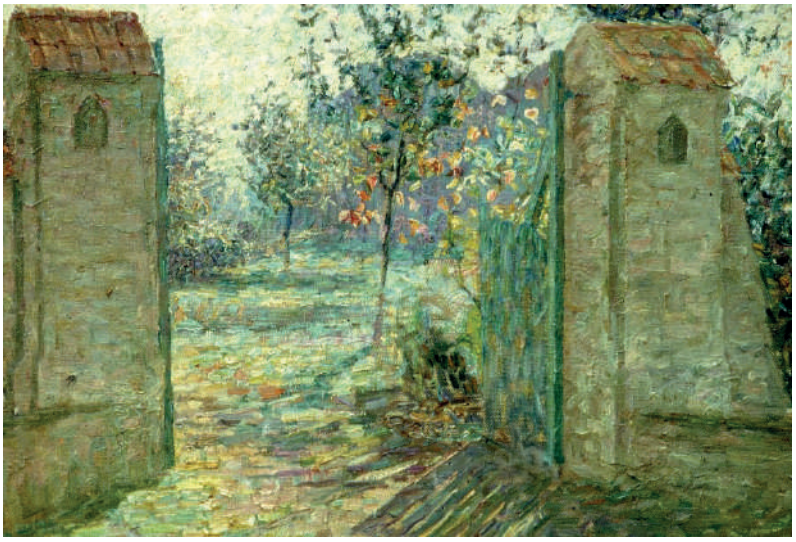
[11] BOXY, Carine, *Wildest Silence Silent Wildness, Sheepskin Rugs handmade by Carine Boxy since 2009*, Deurle, drukkerij Schaubroeck-Nazareth, 2017.

[12] We verwijzen naar het Op .47, concerti voor viool en orkest van Jean Sibelius, zoals besproken in het eindwerk van DE PRAETERE Sigrid, muziekacademie Deinze, 2010-2011.

Een gelijkaardige creativiteit vinden wij terug bij die andere bewoner van het Rustoord van Montigny, nl. van **Stefan Boxy**, echtgenoot van Carine, die er samen met zijn tweelingbroer **Kristof** in 1997 een traiteurszaak opstartte. Hun recepten getuigen van een grote culinaire creativiteit met als maatstaf het authentieke, het pure. Maar het smaakpalet dat deze sterrenkoks creëren is uniek. Bepaalde recepten worden ook visueel uitgetekend (zie voorbeeld). Hun ingrediënten zijn vaak verrassend eenvoudig, eerlijk maar steeds authentiek. Dit is precies het raakvlak met de producties van Carine maar dan op een totaal ander vlak. In 2001 weigerden ze een 2de Michelin ster '*om ongebonden 'hun eigen ding te kunnen doen.'* Deze culinaire kunstenaars kregen het statuut van Bekende Vlaming door hun optreden in programma's op VTM en Vier. Ze publiceerden het kookboek '*Out of the Boxy'*, Tielt, uitgeverij Lannoo, 2016.

Van deze culinaire kunstenaars naar architectuur is slechts een kleine stap. Wanneer de Boxy's in 2001 hun intrek namen in het Rustoord van Carine, deden zij een beroep op hun vriend **Maarten Van Severen** om enkele voorwerpen te ontwerpen en aanpassingen te doen aan de 'cottage'. Een veel grotere uitdaging was het bouwen van een keukenpaviljoen wanneer ze in 2004 hun traiteurszaak opstartten. Ook daarvoor deden ze een beroep op Van Severen, wat niet evident was want Van Severen was op de eerste plaats een gerenommeerd en algemeen gelauwerd *meubelontwerper* en *binnenhuisarchitect*. De uitdaging bestond er in om enerzijds het historische karakter van de site te behouden en anderzijds toch een functioneel gebouw neer te poten dat én efficiënt was én esthetisch een meerwaarde zou hebben. Van Severen concipieerde het gebouw *als 'een object' dat haast met dezelfde intensiteit van een meubel zijn positie inneemt in de tuin'* [13].

Het resultaat is dus letterlijk een zwevende (het gebouw staat op pijlers) doos van 36 meter lang en 6 meter breed in een balkvorm met een breed raam in noordelijke richting, net zoals de oorspronkelijke oriëntatie van het atelier van Montigny. Het bestaat uit drie delen: aan de oostelijke kant is het praktische gedeelte, aan de westkant, dicht bij het oorspronkelijke *Rustoord,* het huiselijke gedeelte met kantoorruimte, bibliotheek, zithoek. Maar het meest sensationele, het derde deel, is onmiskenbaar het middenstuk, de ontvangstruimte voor de bezoekers. In dit stuk staat een boom letterlijk centraal: de oorspronkelijke eik werd behouden en geïntegreerd in de ruimte met daarrond een glazen cilinder. Om zijn wortelgestel te vrijwaren en te voorzien van voldoende regenwater werd de box op pijlers geplaatst. De bezoeker wordt dus letterlijk opgenomen in de uitzonderlijke werksfeer van de Boxy's, maar blijft visueel gebonden aan de omgeving.

Jenny Montigny, ingang tot het Rustoord in de Mortelstraat (foto Pol Van der Plaetsen).

[13] Beschrijving van Maarten Van Severen, geciteerd in MEPLON, Chris, *Een box in de tuin. Het laatste project van de Maarten Van Severen,* De Standaard, 15 okt. 2005.

Vanuit het oorspronkelijke Rustoord had Jenny Montigny een weids zicht op de achterliggende begoniavelden (noorden), op de uitgestrekte Leievlakte (ten noordwesten) en op het domein van het kasteel van Ooidonk. Dit zicht slibde geleidelijk dicht tot een halfgesloten landschap want ook het domein werd afgeboord met beplanting. De Klapstraat evolueerde tevens meer en meer naar een aaneengesloten lintbebouwing. Om toch aansluiting te vinden bij het oorspronkelijk concept van het *Rustoord* wou men ook de tuin aanpakken zodat er een harmonieus geheel van het oorspronkelijke gebouw, de moderne nieuwbouw en de tuin zou ontstaan. Van Severen zelf had weinig notie van tuinarchitectuur maar kon wel de behoeften omschrijven. Daarvoor deden ze dan een beroep op landschaps- en tuinarchitect Aldrik Heirman.

Het Rustoord in de Mortelstraat, anno 2019. Met links het oorspronkelijke huis van Jenny Montigny, nu de woning van Carine Boxy, en het traiteursatelier van de gebroeders Boxy. Rechts de langgerekte 'box in de tuin', ontworpen door binnenhuisarchitect Maarten Van Severen, en vooraan de natuurlijke tuin naar een concept van landschapsarchitect Aldrik Heirman (foto collectie Aldrik Heirman).

Aldrik Heirman kan beschouwd worden als een autochtone Latemnaar. Geboren en getogen in Latem zelf, vestigde hij zich met zijn bedrijf in de Klapstraat, net op de grens van Deurle en Nazareth. Als zoon van kunstfotograaf Rony Heirman werd hij gepokt en gemazeld in de kunstwereld. Kunstenaars zoals Jan Hoet, Roger Raveel, Octave Landuyt behoren tot het familiedecorum van de jonge Heirman.[14] Vrij vroeg toonde hij interesse voor landschapsarchitectuur. Zijn kunstzinnige ouders lieten hem bijvoorbeeld als jongeling zijn ding doen bij de vormgeving van de tuin rond hun pas aangeschafte woning. Zijn uitgangspunt is om een tuin zo te concipiëren dat de natuur zelf haar ding kan doen waardoor uiteindelijk de oorspronkelijke bijdrage van de architect opgaat in de natuurlijke, spontane ontwikkeling van de tuin. Het resultaat zijn verrassende tuinen, eerder omgevingen, die spontaan, ongestructureerd, ongebonden aanvoelen maar waarin de

Aldrik Heirman en Stefan Boxy bij de constructie van de 'zwevende keuken' (foto Adrik Heirman).

[14] Gesprek van Raphaël Van Lerberge met Aldrik Heirman, juli 2020.

bezoeker wordt opgenomen. Aldrik heeft het over *het beleven van een tuin*, eerder dan het vormgeven van een tuin. Dit concept paste hij met succes toe rond het Museumplein te Gent, het IJzerpark te Knokke, de tuin van de Belgische ambassade in Tokio en het olifantenverblijf in de zoo van Planckendael. Hij kreeg daarvoor internationale erkenning met onder meer de Award 'The Royal Academy of Arts' (London). Minder gekend zijn de verschillende privé-projecten op het grondgebied van Sint-Martens-Latem. In deze privétuinen weet hij een natuurlijke omgeving te creëren die bevorderlijk is voor de lokale fauna en flora, waardoor hij bijdraagt aan de ecologische authenticiteit van de streek. Zo ook de tuin van het Rustoord die zowel het historische gebouw als de nieuwe constructie heeft opgenomen waardoor de indruk ontstaat dat de tuin er altijd was geweest en de tuinontwerper slechts een tijdelijke facilitator was.

Dit is precies de rode lijn, het kernelement van de kunstvormen die wij op de site het Rustoord terugvinden: de authenticiteit in de tapijten van Carine, in de recepten van de Boxy's - gefaciliteerd door de functionele keukenbox van Van Severen - midden in de natuurlijke omgeving van de tuin aangelegd door Heirman. En op de achtergrond, zowel fysiek als in tijd, de authentieke reminiscenties aan het oorspronkelijk Rustoord van Montigny, een oord om te rusten, creatief bezig te zijn in het microklimaat van de Leie en in de historische antecedenten van Latemse kunstenaars…

De fameuze boom die in het traiteursatelier werd ingebouwd. Het gebouw zelf 'zweeft' in de tuin; het is gebouwd op palen zodat het wortelgestel intact bleef en de boom voldoende water heeft (foto Aldrik Heirman).

Personalia uit de stationsbuurt van Deurle

Dr. Raphaël Schotte, *l'homme cent mille en verzetsleider*[15]

Een van de bekendste stationschefs van Deurle was Jules Schotte, niet alleen door de uitvoering van zijn functie, maar ook als vader van de later beroemde dokter Raphaël Schotte. Deze zoon is meteen een van de meest vermaarde, maar jammer genoeg vergeten verzetsstrijder van de Tweede Wereldoorlog.

Vader Jules, in 1895 gehuwd met Judith Claeys, was stationschef te Deurle vanaf 30 december 1895, met als titel stationschef derde klasse medium. Deze graad geeft weer dat het station te Deurle een relatief klein station was. Jules maakte verder promotie door chef te worden van grotere stations en eindigde zijn carrière als stationschef derde klasse Gentbrugge Zuid.

In de korte periode te Deurle werd hij vader van zoon Raphaël, die geboren werd op 9 oktober 1899. Deze mag dan ook een geboren Deurlenaar genoemd worden, ook al heeft hij slechts een korte periode van zijn leven doorgebracht in Deurle zelf. Zijn vader promoveerde namelijk tot stationschef 4de klasse medium in Scheldewindeke op 30 juni 1902. Vermoedelijk verhuisde ook het gezin mee met de vader, die als stationschef ook woonde in het station zelf. Zoon Raphaël studeerde af in 1922 als *docteur en médicine, chirurgie et accouchements* en was verbonden aan het ziekenhuis de Gentse Bijloke bij dokter Champion. Vanaf 1931 tot 1938 was hij assistent bij professor De Beule aan de Gentse Rijksuniversiteit. Na de oorlog was hij verbonden aan de kliniek van de H. Familie te Gent.

Het is evenwel niet alleen zijn wetenschappelijke en geneeskundige praktijk die hem een historische bekendheid heeft gegeven. Hij kreeg de bijnaam van *'l' homme de cent mille'* omdat hij gedurende zijn carrière meer dan 100 000 operaties had uitgevoerd. Maar hij zal ook herinnerd blijven door zijn engagement in het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Bij de mobilisatie van 1939 werd hij ingelijfd in het Belgische leger als chirurg in het militair hospitaal in het Palais des Fêtes te Gent. In mei 1940 trok het medische korps waartoe Schotte behoorde, zich terug naar het Franse Carcassonne. Bij een poging om terug te keren na de vijandelijkheden werd heel het korps krijgsgevangen genomen, verbannen naar Duitsland en ondergebracht in Stalag II/B te Hammerstein (Oost-Pruisen) vanaf september 1940, daarna naar Silezië om in december 1940 terug te komen naar Gent.

Terug werkzaam in de kliniek de H. Familie, vormde er zich een groep medewerkers die tegen de bezetter in het geheim begonnen te ageren. Schotte zelf trad toe tot het ondergrondse netwerk Cohors-Asturies, een Frans geheim netwerk dat vanaf 1942 actief werd met een belangrijke tak te Gent. Onder leiding van dr. Schotte en zijn vriend dr. Bersaques[16], was Cohors-Asturies vooral bezig met het doorzenden van strategische informatie aan de geallieerden in Londen. Dr. Bersaques werd evenwel in 1943 aangehouden en gedeporteerd naar Buchenwald, waar hij stierf. De leiding kwam bij Schotte, die onder meer Joodse families liet onderduiken en ook 'camouflage-operaties' uitvoerde. Dit waren kleinere huidincisies om verplichte tewerkstelling in Duitsland te ontlopen. Ondertussen werd hij hoofdgeneesheer van het Geheim Leger, zone III, specifiek van de groep- 'schuiloord Compagnie der haven' te Gent. Schotte richtte ook clandestiene infirmeries in onder meer in Lemberge (La Maison blanche).[17]

Het was tijdens een van de operaties van een lid van het Onafhankelijkheidsfront dat hij werd verklikt en aangehouden. De verzetsman was immers betrokken bij een actie waarbij een afgevaardigde van het collaborerende UHGC was betrokken en omgebracht. Dit gebeurde in april 1944, wanneer de Duitsers al in het defensief waren gedrongen. Schotte werd gearresteerd door de Sicherheidspolizei en gemarteld onder meer door leden van een Vlaamse Sipo-bende onder leiding van Marcel Opdebeeck.

---

[15] Dank aan Marc Verschooris, die onderzoek doet en publiceert over het verzet, de collaboratie en de jodenvervolging in Gent tijdens WOII. Zie: www.marcverschooris.be .

[16] Zie ledenlijst van Cohors-Asturies, op http://museedelaresistanceenligne.org/musee/doc/pdf/45.pdf.

[17] MARCHAL, Jean Paul, Le Héron. Een Gents schuiloord van het Geheim Leger, p.217. In *Ghentdsche Tijdinghen*, vol. 29, nr. 4 (2000), p. 2017.

Op 17 juni 1944 werd hij gedeporteerd naar het concentratiekamp van Buchenwald, waar hij actief bleef als kampdokter. In zijn gedenkschriften *La médicine à Buchenwald* en *Souvenirs de Buchenwald* beschrijft hij het onmenselijke leed in het kamp. Hij werd bevrijd op 11 april 1945 en op 7 mei 1945 gerepatrieerd. Hij was sterk verzwakt door vlektyfus. Maar hij kreeg een warm onthaal in Gent als de *'De Gaulle van de Gentse Weerstand'*.

Toen dokter Schotte van Buchenwald
én na maanden revalidatie in het
ziekenhuis terugkeerde, werd een heus
volksfeest georganiseerd op de Muide.

Raphaël Schotte, geboren in Deurle als zoon van de Deurlese stationschef Jules Schotte, wordt als een 'De Gaulle' onthaald in Gent (oorspronkelijk krantenknipsel uit 1945, opnieuw gepubliceerd in De Gentenaar, 5 sept. 2019, met dank aan Marc Verschooris).

De dorpsgemeenschap van Deurle heeft deze verzetsleider evenwel niet gekend en dus ook niet erkend. Dit staat in schril contrast tot het echtpaar De Belder-Lambert, die andere inwoners van Deurle, die hier verbleven in 1942/44 en behoorden tot de groep van de Vlaamse SS. Dit echtpaar vluchtte naar Duitsland begin september 1944, dus enkele weken nadat Schotte naar het concentratiekamp was gedeporteerd. Zowel De Belder als Schotte kwamen nagenoeg op hetzelfde moment (mei 1945) terug naar België. Schotte kreeg een feestelijk onthaal in Gent, De Belder werd opgesloten, veroordeeld wegens zijn (vooral culturele) collaboratie en verliet de gevangenis in 1947. In 1961 kwam het echtpaar De Belder-Lambert terug naar Deurle en werd hier gerehabiliteerd. Het echtpaar kreeg vooral vanuit artistieke en literaire hoek erkenning en faam.[18] De persoon Schotte daarentegen verdween langzaam maar zeker in de vergetelheid. Raphaël Schotte overleed te Aalter op 19 april 1987.

[18] Zie VAN LERBERGE, Raphaël, Een gedicht te Deurle, *Heemkring Scheldeveld*, Jaarboek XXXX, 2020.

Daniël Foucart, *illustrator*

Daniël Foucart woonde jarenlang in de wijk de Wijngaard te Deurle. Hij was goed geïntegreerd in het Deurlese dorpsleven en tekende onder meer het logo van de basisschool Sint-Jozef. Vanaf 2018 kwam hij opnieuw naar Deurle en woont sindsdien in de Klapstraat.

Daniël Foucart, geboren in 1948 in Zottegem, beschrijft zichzelf als *illustrator met 'no-nonsense rechttoe-rechtaan tekening, fris en eenvoudig tekenwerk, niet geobsedeerd door details maar begaan met het onderwerp en wat het te zeggen heeft*[19]. Nochtans heeft hij geen artistieke basisopleiding genoten. Hij combineert een uiteenlopende reeks van opleidingen, zoals diamantkunde, marketing, aangevuld met specifieke ervaringen uit zijn beroepscarrière, zoals internettoepassingen, vertalingen, enz.…die hij later aanvult met lessen in verschillende academies.

Daniël Foucart, liggend naakt, tekening (afbeelding collectie D. Foucart).

Hij heeft ondertussen duizenden tekeningen/illustraties gemaakt over verschillende thema's met een voorliefde voor Wereldoorlog I, educatieve en documentaire illustraties van historisch erfgoed, de natuur, portret, figuur. De persoon Foucart is een mengeling van kennis, extraversie en onmiskenbaar artistiek talent. In 2018 had hij een tentoonstelling met zijn buren Rik Canty en Philippe Boery, in 2019 een zomertentoonstelling in cultureel buurtcafé Boteco en een winterexpo in de pastorie te Deurle.

[19] Geciteerd uit zijn website www.foucart.biz (geconsulteerd op 05 08 2020).

Rik Canty, *kunstschilder*

Rik is een geboren Deurlenaar en zoon van loodgieter René Canty die in de wijk de Vierschaar woonde. Hij woonde een tijdlang in de Zwalmstreek, waar hij het café 'Klein Zwitserland' uitbaatte, om na enkele jaren terug naar Deurle te komen, in de Klapstraat, op een boogscheut van het (vroegere) station.

Reeds op jonge leeftijd was Rik gepassioneerd door het schilderen en spiegelde hij zich aan het voorbeeld van die andere Deurlese Leieschilder Albert Claeys. Het is ook diens stijl en thematiek die we terugvinden in de werken van Rik Canty.

Canty hoort thuis in de zoveelste generatie van Latemse/Deurlese landschapsschilders. Ondertussen was de artistieke branie van de eerste generaties verwelkt en obsoleet geworden, maar met schilders als Canty wordt wel een echte Deurlese traditie verder gezet, namelijk de voorliefde van de inwoners van Deurle (en Latem) om hun interieur op te smukken met afbeeldingen van hun geliefde Leiestreek, en dan liefst nog met een schilderij…Canty is daar een exponent van en moet ook vanuit dit oogpunt worden beoordeeld, namelijk als een uitdrukking van de genegenheid van de inwoners voor hun streek.

Rik Canty, Zicht op het dorp van Deurle. Rik, die woont in de wijk de Statie, werkt in de stijl van Albert Claeys. Maar wij beschouwen hem eerder als een exponent van de liefde van de inwoners voor hun gekoesterde Leielandschap. Schilders als Rik geven expressie aan dit algemeen, volks cultureel gegeven.

René Onderbeke, *de intimist*

Op het verste plaatsje van Deurle, net over de grens met Deinze/Astene in Ter Biezen, woonde de minzame René Onderbeke, gehuwd met Lisette Pieters. René was de zoon van Albert Onderbeke, van wie hij enige artistieke vaardigheden had geërfd. Albert, de bloemist die dag in dag uit met zijn handen bezig was, vond ook nog tijd om enkele fraaie werkjes te schilderen. Maar hij was amateur, had zeker niet de techniek en evenmin de ambitie om een groot kunstenaar te worden. René daarentegen ging wel de uitdaging van de technische kunstopleiding aan en bekwaamde zich zowel in beeldhouwen, pastel, houtskooltekening en olieverf. Zijn geliefkoosde thema was de natuur en vooral de kleurrijke uitstraling daarvan. Van zichzelf vond hij dat hij aansluiting had bij de Latemse groep, als lid van een 5de generatie. Maar uiteindelijk bleef René op de eerste plaats een individueel kunstenaar, een talent dat zocht naar de diepere inhoud van wat hij observeerde, en de passende techniek daarvoor aanwendde. Hij liet zich graag inspireren door zeer uiteenlopende artistieke stromingen zoals het Amerikaans realisme van Hopper (zoals Vrouwenbenen, pendant aquarel), de sensuele tekeningen van Holderius (Jan Van Holder, Deurle), maar enkele beeldhouwwerken verwijzen ook naar het symbolistisch realisme van George Minne (zoals zijn Treurende Vrouw).

René was actief in het Deurlese dorpsleven en lid van sociale en culturele verenigingen. Hij stierf in 2014 en ligt begraven op het kerkhof van Deurle.

René Onderbeke, In de herfst van het leven (olie op doek). Dit laatste werk van René toont een man die gebukt gaat onder de last van een ziekte en die uitkijkt met holle ogen naar de witte kilte van de winter. Hij laat het coloriet van de herfst en het leven achter zich. De sfeer is bedrukt, de gelaatsuitdrukking zwaar en getrokken. De schilder heeft nog weinig aandacht voor het detail; wat rest zijn de brute penseelstreken die de overgang van het levendige naar de leegte moeten weergeven (schilderij in eigendom van Lisette Onderbeke – Pieters).

René Onderbeke, de biddende monnik (steen). Een van de eerste beelden van Réné, geïnspireerd door de Treurende Vrouwen (les pleurantes) van George Minne en zijn symbolistische benadering: het kunstwerk krijgt subjectieve zeggingskracht met een emotionele, (vaak) sensuele lading gekoppeld aan mystiek (beeld in eigendom van Lisette Onderbeke – Pieters).

De schuttersgilde *De Harlekijnen*[20]

De handboogmaatschappij, of schuttersgilde 'De Harlekijnen,' was dit andere unicum in deze wijk. Opgericht in 1965 en ontbonden in 1997 staat het bestaan van deze schuttersgilde als weergave voor de opgang en de neergang van het gehucht.

Het was vooral op initiatief van de toenmalige uitbaters van het Huis van Commerce, het jonge koppel Pol Van den Berghe en echtgenote Jenny, die als telg van de derde generatie Van den Heede het café verder uitbaatte, dat er besloten werd, samen met een aantal vaste klanten om deze gilde op te richten. En de plannen waren ambitieus: een staande wip! Ambitieus… want daarvoor was een terrein nodig, alsook investeringen in de aanschaf en de oprichting van de mast en liefhebbers van de schutterssport. En die waren er in Deurle in grote getale. Het kwam in een stroomversnelling wanneer ook de toenmalige jonge burgemeester Antoon De Pesseroey zich enthousiast toonde en met Edmond (Mon) Eggermont een afspraak werd gemaakt voor het gebruik van zijn weide, gelegen vlak bij het Huis van Commerce. Een bestuur werd gevormd met als eerste voorzitter Leo Doens, Fernand Van den Heede (ondervoorzitter), Piet Van der Plaetsen (hofmeester) en Roger Bijn (penningmeester). Antoon De Pesseroey werd erevoorzitter, samen met Daniel Mouton.

De vereniging kreeg de naam ***De Harlekijnen*** zoals voorgesteld door De Pesseroey en ontleend aan kunstschilder Gustave De Smet. De verwijzing naar Gust De Smet is dubbel. Vooreerst omdat De Smet zelf een fervent schutter was; hij was onder meer oprichter van de Kruisboogmaatschappij Willem Tell in 1937 met standplaats in Bachtenberge te Deurle. Maar De Smet gebruikte ook de harlekijn als iconografisch element, vooral dan in zijn expressionistische periode. Met een verwijzing naar Picasso, die eveneens vaak gebruik maakte van deze intrigerende figuren, hebben deze een symbolische betekenis en staat de figuur *Harlekijn* voor de kunstenaar die de gave heeft om mensen te vermaken maar daarvoor maatschappelijk miskend wordt. Het is een mengeling van vrolijkheid en melancholie.[21] De harlekijn staat dus als een metafoor voor het kunstenaarschap, die eveneens in staat is de maatschappij een spiegel voor te houden en de kijkers doet lachen, maar met een nasmaakje… Want De Smet legt in de afbeelding eigen accenten: de harlekijn staat zelfzeker en erg stevig in spreidstand met de heup naar voor gedraaid. Het beeld wordt afgesneden ter hoogte van de knieën. Het lichaam is schematisch getekend in dikke donkere omtreklijnen die vrij onregelmatig en soms onderbroken getrokken zijn…hij staat voor symmetrisch geopende draperieën.[22] (…) De harlekijn heeft geen opzichtig pak aan, hij kijkt met beschilderde wangen en een simpele pots op het hoofd en heeft een roos in de hand. De gordijntjes lijken net geopend en tonen hem als entertainer in al zijn kwetsbaarheid. De roos staat voor het vergankelijke lot van alle pracht en praal en versterkt de harlekijn-metafoor. [23]

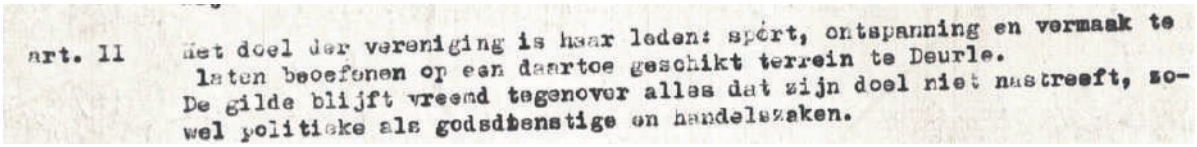

De harlekijn van Gust De Smet (1920) werd gebruikt als naam van de schuttersgilde en als iconisch beeld op affiches, borden, asbakken. Maar het beeld 'de harlekijn' heeft meerdere betekenissen: goed lachen, doen lachen maar ook lachen met…als een paljas…(foto collectie Jeroen Rottier).

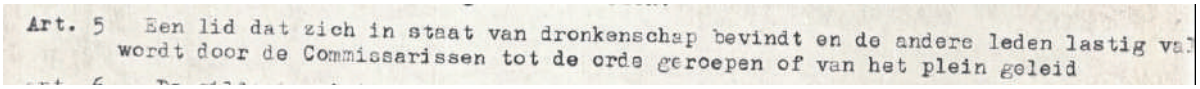
[20] Met bijzondere dank voor het deskundig advies van Jeroen Rottier, die een volledig archief van de Harlekijnen heeft bijgehouden en een manuscript leverde over de geschiedenis van de Harlekijnen.
[21] COPPEJANS, Willem, *Artistieke afbeeldingen van het amusementsleven in het oeuvre van Gustave De Smet, Edgard Tytgat en Floris Jespers binnen het sociaal culturele spanningsveld van de jaren twintig*, Masterthesis RUG, 2009-2010, p. 48.
[22] HEYVAERT, Stefanie, *Narratologische studie over volksvermaak in het oeuvre van Gustave De Smet en Edgar Tytgat, masterthesis*, RUG 2006-2007, p. 61.
[23] COPPEJANS, Willem, *Artistieke afbeeldingen*… p. 68.

Dat Antoon De Pesseroey deze beeltenis voorstelde, mag ons niet verwonderen. Hij was een kunstminnaar en kende de Vlaamse schilderkunst zeer goed. Zijn affiniteit met de kunstenaars van zijn dorp was zeer groot.

Maar kunnen we dan een verband leggen met de metafoor van de Harlekijn en de vereniging zelf? Hun standregel art. 11 spreekt voor zich:

art. 11 Het doel der vereniging is haar leden: spört, ontspanning en vermaak te laten beoefenen op een daartoe geschikt terrein te Deurle.
De gilde blijft vreemd tegenover alles dat zijn doel niet nastreeft, sowel politieke als godsdienstige en handelszaken.

Vooral het luik ontspanning en vermaak kon wel eens doorwegen, ondanks de bepaling dat:

Art. 5 Een lid dat zich in staat van dronkenschap bevindt en de andere leden lastig val wordt door de Commissarissen tot de orde geroepen of van het plein geleid

Uit de verslagen blijkt evenwel dat deze bepaling niet moest worden toegepast.

Maar dat het een olijke bende was, staat als een paal boven water. De clubschietingen, zoals de koningsschieting, werden druk bijgewoond; aan de jubileumschietingen werd deelgenomen door een honderdtal schutters, ook uit de omliggende gemeenten; jaarlijks waren een 10-tal zondagsschietingen met tientallen schutters. En er was geen reden te min om geen extra schieting, al dan niet met *diner*, maar steevast met een *drink* te organiseren.

Er werd ook een heel ritueel opgebouwd rond het bestuur van de gilde en dit ging soms ver terug in de geschiedenis.[24] De voorzitter werd *de hoofdman* genoemd en dit was vanaf de stichting tot zijn overlijden Leo Doens. Hij werd geassisteerd door erevoorzitters of *stadhouders* (bij de oprichting De Pesseroey en Daniel Mouton), niet toevallig ook belangrijke sponsors. De ondervoorzitter was *deken* Fernand Van den Heede en als *schrijver*, schatbewaarder Roger Bijn. Deze kreeg een *hulpschrijver* Pol Van den Berghe, die het verslagboek bijhield. Dankzij Pol werd er een onberispelijk verslagboek overgeleverd met een korte maar degelijke geschiedenis van elk werkjaar. Een *hofmeester* (Piet Van der Plaetsen) assisteerde het bestuur en had het recht 'het personeel der maatschappij te bevelen'. Dit bestuur, de *EED* genoemd, werd gecontroleerd door drie *commissarissen*, Camiel Eggermont, de lokale slager die goed kon rekenen, Emile Jacobs, de *Geintenaere*, die vooral een *grote muile* had en de luimige Georges Van der Plaetsen. Bij een geschil werd door de EED een *perscommissaris* aangeduid, wiens beslissingen door iedere schutter waren te aanvaarden.

Ieder jaar werd een *koning* benoemd: de winnaar van de koningsschieting. Hij had een ereplaats in het bestuur en was tot geen '*bediening verplicht*'. De EED had als bijkomende en noodzakelijke plicht om schietingen mogelijk te maken. De stadhouders gaven jaarlijks een prijsschieting voor de leden in geld of natura. De hoofdman (Leo Doens dus) en de deken gaven een prijsschieting voor de leden. De overige bestuursleden gaven samen een prijsschieting. En indien er geld over was, werd er een bijkomende schieting georganiseerd. De jaarlijkse hoogdag was uiteraard de koningsschieting of de Sire.

Bovenstaande titels stonden dan wel op papier maar werden in Deurle nooit uitgesproken. Zij werden vervangen door meer volkse termen als "t bestuur', 'den president' of de *'secretoaris*' en uiteraard *'den keunink*'. Dit heeft er vooral mee te maken dat schuttersgilden op het platteland eerder ontstonden in een sfeer van vermaak en plezier en zij geen traditionele beschermings- of ordehandhavingsfunctie meer bekleden zoals hun tegenhangers in de steden.[25]

[24] Archief Harlekijnen, J. Rottier, stuk Standregels en reglement van inwendige orde van de Schuttersgilde " De Harlekijnen" staande wip te Deurle lokaal "Hof van Commerce" Stationsplein.
[25] Getuigenis Jeroen Rottier.

Ook de beschreven rituele en formele aspecten van de gilde moeten sterk gerelativeerd worden bij de Harlekijnen want meestal ging het er ongedwongen en spontaan aan toe.

De eerste koningsschieting van de Harlekijnen in 1966 met als koning Pol Van den Berghe. Op foto de 'fine fleur' uit de wijde omgeving van het station. We herkennen Raphaël Van Lerberge als de pijlenraper van dienst (foto collectie Jeroen Rottier).

Wat een pijlenraper moet kunnen !

Pijlen rapen was een noodzaak, een vak en een sociale kunst. Een pijlenraper ging de pijlen oprapen die neervielen en die soms afketsten op de wip, en dit kon wel tientallen meters ver zijn. Hij moest dus beschikken over de nodige alertheid (waar viel de pijl?) en vooral goede benen hebben. Uitrusting: een grote rieten hoed zodat hij niet werd verwond door vallende pijlen. Aangewezen: laarzen, want de pijlen lagen in de weide, waar normaal ook koeien graasden, dus koeienstront. Betaling? De schutters deden elk hun inleg in een gezamenlijke pot die verdeeld werd onder de rapers. Zeker bij de keizerschietingen kon dit aardig oplopen. De rapers konden hun verdienste opdrijven door een persoonlijke service aan te bieden: extra snel de pijl gaan zoeken en dan persoonlijk afgeven aan de schutter en hopen daarvoor een extra fooi te ontvangen. En omgekeerd: de schutter die weigerde een fooi te geven viel onder het algemeen regime. Dit kon wel eens dik tegenvallen: pijl zoek geraakt, te laat binnengebracht, en voor de extra gierigaards, die kon wel eens extra pech hebben wanneer de pijl toch wel eens rechtstreeks in een koeienvlaai terecht kwam, en nog erger… wanneer de pijl onder de koeienstront zat. Stront op de hoorn (het uiteinde) zorgde bij het lossen van het schot voor het verspreidend effect op de schutter en directe omstaanders. Vooral dronken schutters met een grote mond werden met deze attentie bedacht. Een subtiel laagje koeienmest op de mik (de pluimpjes) kon zorgen voor een streep op de kaak, of inden te laat opgemerkt voor een laagje mest op de filter van de sigaret nadat de schutter na het schot zijn sigaret weer in de hand nam. Pijlen rapen was dus een vak, erg gegeerd onder de plaatselijke jongeren en met veel competitie onder elkaar. Soms was een lange arm in het bestuur nodig om aan de job te geraken.

Overigens creëerden de Harlekijnen in de loop der jaren een heel assortiment van rituele voorwerpen. Hun *wapenschild* was een spiegelbeeld van het wapenschild van de gemeente Deurle. Dit werd aangebracht op alle symbolische voorwerpen van de vereniging zoals de vlag en het *medaillon* dat op de groene pull geborduurd was. Deze was te dragen op alle feestelijkheden van de vereniging. De *gildenketting,* voorzien van een specifiek medaillon, de zgn. *gildenbreuk* werd met trots door de koning gedragen.

De 'gildenbreuk' van de koning. Ieder jaar werd er een koningsschieting georganiseerd. De winnaar mocht zich een jaar lang koning noemen en kreeg de gildenbreuk met bijhorende koningsmedaillon omgedaan. De koning mocht de bestuursvergaderingen bijwonen, had inspraak maar geen verdere verplichtingen. Enkele bekende koningen waren: Philip Walker (4x), Georges Van Damme (3 x), Pol Van den Berghe (3x), Roger Rogge in 1982 (foto collectie Pol Van der Plaetsen).

1974 leden van de EED (vlnr: Leo Doens, Edmond Eggermont, Georges Van der Plaetsen, Miele Jacobs en Jules Bontinck dragen trots de groene pull met geborduurd wapenschild (foto collectie Jeroen Rottier).

De gewijde vlag van de Harlekijnen met wapenschild (foto collectie Pol Van der Plaetsen).

Het was een van de rituelen van schuttersverenigingen om op de jaarlijkse kermisschieting kunstborden als trofee te geven. Het werden verzamelobjecten, ook bij de Harlekijnen. Het is boeiend om na te gaan welke motieven werden gebruikt en welke kunstenaars werden aangesproken. Het maakt deel uit

van de beeldvorming die een sociale groep, zoals de Harlekijnen, voor zichzelf creëerde en illustreert hun manier van denken. Ook aan de kunstborden gaven ze een eigen accent, vooral dan aangespoord door De Pesseroey, die de productie financierde en kunstenaars aansprak. De eerste gingen terug op de iconografie van Gustave De Smet: ze hernemen het Harlekijn-motief of het dorpsgezicht (Herman Verbaere), maar vanaf 1975 werden minder conventionele kunstenaars aangezocht, zoals de excentrieke Camille D'Havé.

Dit zijn de borden van 1975 tot 1986. D'Havé was de aangewezen kunstenaar om de geest en de mentaliteit van de Harlekijnen weer te geven. De taferelen zijn stuk voor stuk burlesk, schertsend, grotesk. Meestal wordt de winnaar afgebeeld als een volksfiguur met een harlekijnskap met pijl en boog, veelal in een burleske situatie, met een sterke vleug surrealisme[26].

Het is zeer de vraag of de winnaars zo gelukkig waren met deze kunstborden, want het was de bedoeling dat zij daarmee konden pronken in hun thuisomgeving.

Camille D'Havé beeldt de winnaar uit als een dronken harlekijn, die als 1ste prijs een vat bier wint. Vele schietingen waren ook een drinkgelag (foto Jeroen Rottier).

De winnaar is opnieuw de harlekijn-schutter die nu als prijs een hoogzwangere zeug krijgt. De bezopen winnaar, met ketting, berijdt de zeug, die het met een grijns ondergaat (foto Jeroen Rottier).

De borden van 1988 en 1989 werden ontworpen door kunstenaar Mugo, alias voor Hugo Moeraert. Het bord van 1988 baadt in de surrealistische sfeer want het zijn de schutters met pijl en boog, dus indianen, die het gevecht aangaan met deftige burgers, die zich verdedigen met hoongelach. De inzet van het gevecht is niet de dominantie, maar wel de scherts en dit in een burleske sfeer. Dit tafereel heeft een dubbele betekenis, die de denkwereld van de Harlekijnen weergeeft. Het bord van 1989 werd speciaal ontworpen als een hulde aan hoofdman Leo Doens. De tekening verwijst naar de fantasiewereld van de kunstenaar waarin hij als landjonker ronddwaalt, in dit geval met de scepter van de harlekijn in de hand. [27]

[26] Over Camille D'Havé: ELIAS, Willem, *Camille d'Havé & La Relève. Uniek overzichtswerk van de Gentse kunstenaar*, Uitgeverij Lannoo, 2015.
[27] Over Mugo: http://www.dezwartepanter.com/dezwartepanter-4.html, geconsulteerd op 5 aug. 2020

Kunstenaar Mugo schetst een surrealistisch beeld van een gevecht tussen de gevestigde orde en de autochtonen, de schutters met pijl en boog, indianen dus, maar dit in een burleske sfeer. Symbool voor de olijke bende van aan de Statie? (foto Jeroen Rottier).

Kunstenaar Mugo plaatst zich zelf als jonkman in een Victoriaanse fantasiewereld, met in zijn hand de scepter bekroond met het hoofd van een harlekijn. Was Leo Doens, opper-harlekijn 'pijkenaas'? (foto Jeroen

De Harlekijnen waren ook een bijzonder extraverte groep die niet aarzelde om zich te tonen in het straatbeeld. Meerdere vieringen werden georganiseerd die gepaard gingen met de nodige vertoning en werden afgesloten met een feestelijk moment op hun weide, al dan niet met een schieting, maar zeker en vast met een drink. Daarmee waren ze uitdrukkelijk aanwezig in de dorpsgemeenschap. De ceremonie die er mee gepaard ging, vergelijken we met de meer profane processiestoeten: het buiten eigen domein treden met gebruik van attributen, en tenslotte de viering zelf laten plaatsvinden in de vertrouwde omgeving.

1970: de drie koningen van Deurle. Voorop lopen de drie koningen van de gilden die op dat moment actief waren in Deurle. De Pesseroey (links) van Jong wordt Oud; midden: Georges Van Damme (Harlekijnen); rechts Piet Van der Plaetsen (Vrije Schutters). Optocht ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van Leo Doens als schutter (foto collectie Jeroen Rottier).

1997: de laatste koning Camiel Eggermont is aangetreden. Het bestuur is flink uitgedund, enkele schutters van het eerste uur zijn nog aanwezig, zelfs de immer actieve secretaris Pol Van den Berghe (de grote man achteraan). Alleen nog de plichtsgetrouwe penningmeester Roger Bijn (2de van links) droeg nog, ondanks het warme weer, de groene trui met het medaillon. De ceremoniële plichtplegingen zijn achterwege gebleven. Met achteraan de nieuwe villa, begin van de verkavelingsdrift die ook het domein van de Harlekijnen zal verorberen. Met de cirkel van het lot: de weide die Edmond Eggermont (grootvader) in 1965 ter beschikking stelde van de Harlekijnen werd bebouwd door Jan Eggermont (kleinzoon), net op het moment dat Camiel Eggermont (zoon) koning is en de geschiedenis van de Harlekijnen afsluit. In 1997 werd de vereniging definitief ontbonden (foto collectie Jeroen Rottier)

1974. Met veel luister werd Georges Van der Plaetsen afgehaald aan zijn woonplaats (Boldershof) en gevoerd naar het schietterrein van de Harlekijnen aan de statie. Het was kenschetsend voor de geest van die tijd: de omgeving van de statie was het centrum van amusement geworden. De plaats waar de Harlekijnen domineerden, ver weg van het oude centrum, en van onder de kerk (foto collectie Pol Van der Plaetsen).

1969. Hoofdman (voorzitter) Leo Doens werd thuis afgehaald en met de sjeeze naar het terrein aan de statie gevoerd. Fiere Leo droeg de trui met het medaillon, was dus in uniform (opnieuw vonden de Harlekijnen een reden om het straatbeeld te claimen) (foto collectie Jeroen Rottier).

In het najaar van 1996 raakte bekend dat Jan Eggermont een huis zou bouwen op de schietweide. Er was een mogelijk alternatief in de Lijnstraat, maar dit werd nooit benut. Het was het begin van de ontbinding van de vereniging. Een aantal leden, waaronder de regerende koning Peter Van Langenhove, verlieten de vereniging en sloten zich aan bij de handbooggilde van Asper. Een ander deel trok naar de Sint-Sebastiaansgilde te Nevele. Vanaf 1997 werden er geen openbare schietingen meer georganiseerd. Een uitgeweken groep mocht nog verder schieten als de Harlekijnen op de schietingen te Nevele. Kort daarna overleden enkele stichters zoals Leo Doens (4 december 1999) en Roger Bijn (23 mei 2000).

Dit was letterlijk het einde van een vereniging die dynamiek en leven bracht in de wijk de Statie. Net zoals de Vierschaar werd de wijk eerder een verblijfplaats van een nieuwe generatie die geen behoefte had aan deze vorm van volksvermaak, zoals Jeroen Rottier het uitdrukt:[28].

Samen met de handboogschutters verdwijnt de unieke sfeer van vriendschap, gezelligheid en humor die in deze vereniging rondhing.

Wapenschild van de Harlekijnen, geborduurd (uit de collectie Luc Rogge).

[28] ROTTIER, Jeroen, manuscript *De Geschiedenis van de Harlekijnen te Deurle*, p.1, s.d.s.l.

Jules Bontinck, patriarch van de schutters van Deurle en dus ook van de Harlekijnen met de vlag van de Harlekijnen na de wijding (foto collectie J. Rottiers).

De kleine oorlog aan de statie

Er is weinig bekend over de situatie aan de statie in Wereldoorlog I. Waarschijnlijk werden hier ook Duitse troepen gelogeerd. Over de Tweede Wereldoorlog is wat meer bekend maar systematisch onderzoek kon niet worden verricht. We konden wel een reeks van getuigenissen noteren.

Zo weten we dat bij het oprukken van de Duitse troepen in mei 1940 de lokale bevolking ging schuilen in een '*onderstand*' op boerderijen. Dit was een kuil in de grond overdekt met een aantal balken en daarop een houtmijt. Een dergelijke onderstand stond op de boerderij van Damman (een 50 meter van de overweg). Er zijn evenwel geen beschietingen geweest.

De bloemisterij René Van Speybroeck in de Klapstraat, die in 1940 nog werd uitgebaat door zijn weduwe Irma De Clercq, was er erger aan toe. Op 23 en 25 mei 1940 werden het huis en de serres getroffen door obussen, afgevuurd door de Belgische troepen. Het huis zelf werd geplunderd op 25 mei.[29] De onroerende goederen werden hersteld en de schade vergoed, maar het luidde het einde in van de ooit zo befaamde begoniabloemisterij. Weduwe Irma zou de zaak niet verder exploiteren en in de familie Peck-Van Speybroeck (dochter Blanka) werden geen bloemisten gevonden.

Ook de bloemisterij van Corijn werd getroffen door een brandbom[30], waarschijnlijk gedropt door Engelse vliegtuigen.

In de omgeving van de Klapstraat, richting Nazareth, viel een V1-bom, zonder ernstige schade te berokkenen.

De bevrijding in 1944 werd voorafgegaan door een dramatisch feit dat zich afspeelde in de omgeving van de statie. Een verzetsgroep die zich gevormd had in Nazareth kreeg de opdracht om sabotageacties uit te voeren op de spoorweg. Zo wilden ze op 12 (of 17) juni 1944 de telefoonverbinding, toen nog een externe fysieke lijn van telefoondraden, op telefoonpalen langs de spoorweg Gent-Kortrijk, saboteren. Een commando, bestaande uit Kamiel en Omer Van Driessche, Valère Strobbe en Albert Coussement, allen van Nazareth, werd gevormd. Albert Coussement en Omer Van Driessche stonden op de uitkijk, Kamiel klom op de paal en slaagde er in zonder problemen de draden door te knippen maar door de spanning aan de andere zijde van de paal werd deze naar beneden getrokken en verloor Kamiel zijn evenwicht. Hij viel van de paal zo'n zes meter lager. Hij was zwaar gewond, werd in een jas gewikkeld en zo door de velden naar Nazareth gesleept. Gelukkig vond men dokter Van Malsaeke (uit de Drapstraat) bereid om te komen kijken, maar hij oordeelde dat hij dringend naar een hospitaal moest worden overgebracht. Per auto, en op gevaar af te worden tegengehouden door de Duitsers, werd hij in het holst van de nacht naar de Refuge gevoerd met als verhaal dat hij van de hooizolder was gevallen en terecht was gekomen op een kruiwagen. Hij verbleef er nog tien weken en ijlde dusdanig over tangen, telefoondraden, sabotage… dat men verplicht was hem in een aparte kamer te leggen…[31]

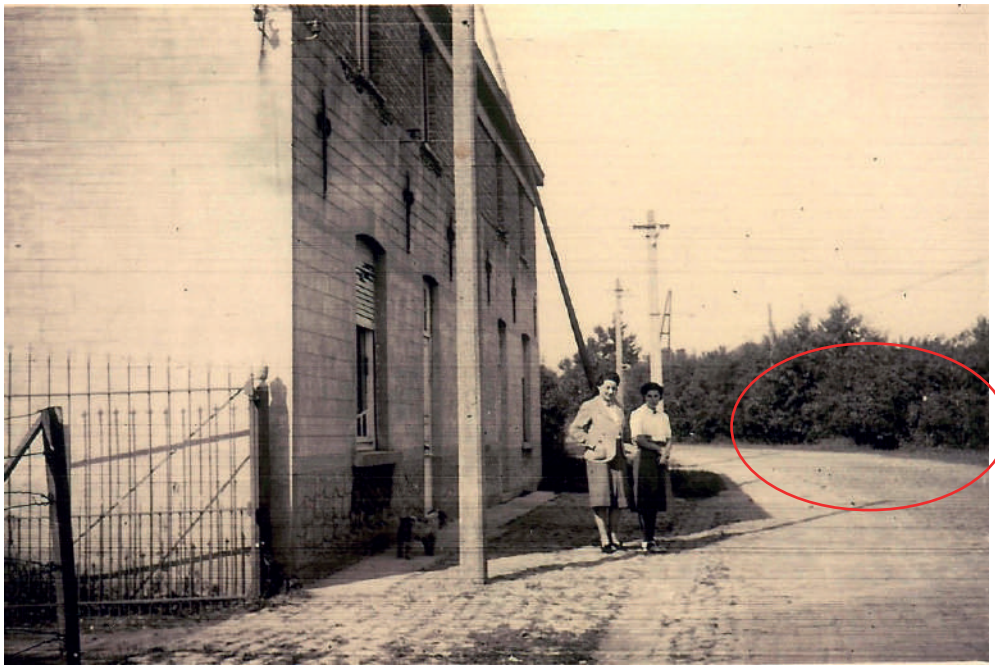
Verhaal: Hitler in Deurle

Het verhaal doet bij de oorlogsgeneratie de ronde dat niemand minder dan ***Adolf Hitler*** *tijdelijk verbleef in een huis in de Klapstraat. Hij zou op doortocht geweest zijn en voor de overnachting was de nabijheid van een bunker een voorwaarde. Deze stonden in Nazareth en in de Karrestraat in Astene. Dit verhaal werd door drie getuigen bevestigd.*

[29] Dossiers oorlogsschade, nr. 4030492.
[30] Gesprek Ann-Katia Schollaert en Raphaël Van Lerberge met Lucien en Godelieve Corijn op 17 juli 2019.
[31] LE CLERCQ, Albert, Nazareth in de Tweede Wereldoorlog, *Heemkunde Scheldeveld*, Jaarboek XXXII, 2003, p. 51-52.

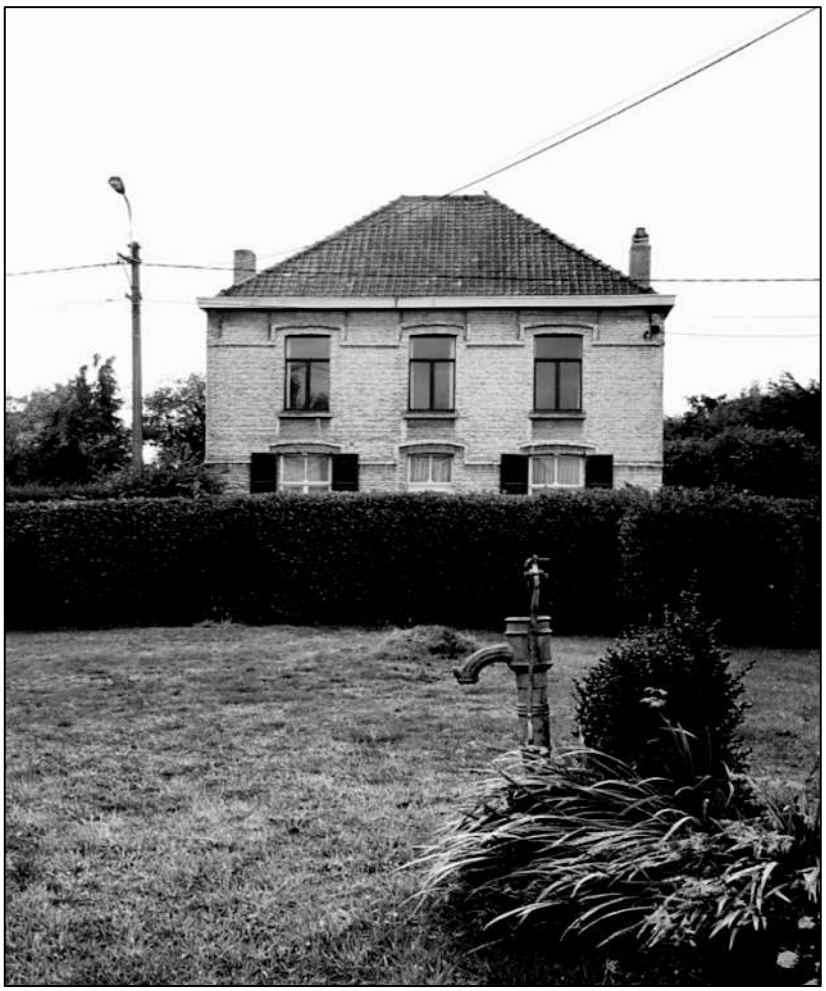
Het enige burgeroorlogsslachtoffer van Wereldoorlog II in Deurle viel te betreuren in de Klapstraat, nabij de Mortelstraat. Wat was er gebeurd? Bij het terugtrekken van de Duitse troepen op 5 september 1944 werd een kanon (mitrailleur) opgesteld aan de Vierschaar, aan de Blauwe Duif, om zo de oprukkende geallieerde troepen die vanuit Gent (Kortrijksesteenweg) en vanuit Nazareth (Klapstraat) kwamen tegen de houden. De Duitsers hadden ook een voorpost geïnstalleerd aan de draai van de Klapstraat bij het uitkomen van de Mortelstraat, dus rechtover de bloemisterij Van Speybroeck. Deze post stond in verbinding met de verdedigingspost aan de Vierschaar. De spanning was te snijden wanneer de Canadese troepen de statie van Deurle naderden en in de richting Vierschaar wilden gaan aan de bocht van de bloemisterij Corijn. De vrouw van Evarist Colpaert, die op enkele meters daarvandaan woonde kon de troepen juist op tijd waarschuwen van het gevaar. De vier tanks hielden halt en een patrouille werd gestuurd om de schutterspost te neutraliseren. Sluipend door de velden konden zij de Duitser aan de Mortelstraat ombrengen. Daarop riposteerde de Duitse stelling aan de Blauwe Duif en kwam Alfons Van Den Broecke, die zich had verscholen in de hooimijt op zijn boerenhof, gelegen tussen de Vierschaar en de Mortelstraat, in de vuurlinie. Andere getuigen beweren dat Alfons om zich te vergewissen van de situatie, zijn hoofd uit de hooimijt stak. Hij kwam in het vizier van de Duitse troepen, die hem beschouwden als een verklikker en hem doodden. Was het een vergissing? Zagen ze hem als een voorpost van de Canadezen? Of beschouwden ze hem als iemand van het verzet? [32]
Dit is een van de weinige gekende feiten van wapengeweld in de omgeving van de statie van Deurle.

Blanche Van Speybroeck (rechts) en haar vriendin poseren voor het huis van vroegere bloemist René Van Speybroeck op de hoek van de Klapstraat en de Mortelstraat. Rechtover de Mortelstraat (zie aanduiding) zat in september 1944 een gewapende Duitser de komst van de Canadese tanks op te wachten. In een vuurgevecht werd Alfons Van Den Broecke, verscholen in zijn hooimijt, dodelijk getroffen.
Het huis werd later bewoond onder andere door het gezin Verleyen en De Jaeger (foto collectie Rosane Verleyen).

[32] Er bestaan meerdere getuigenissen van dit feit. Oscar Colpaert schreef een relaas, evenwel opgetekend maanden na de feiten (de tekst is in privébezit van Bart Colpaert). Een ander relaas is dit van zoon Van Den Broecke, die toen werkte in de bloemisterij Corijn. Dit verhaal kwam tot ons via Lucien Corijn.

Verder bleef het bijzonder rustig rond het station. Net zoals de rest van het dorp werd ook de stationsomgeving een geliefkoosde plek voor Duitse officieren om er enkele maanden te verblijven en rust te vinden. Ze eisten daarvoor enkele woningen op. In dit gedeelte van Deurle, dat zeker niet rijk was aan grote en comfortabele woningen, werd de woning om de hoek van de Klapstraat/Karrestraat opgeëist. Gedurende heel de oorlog logeerden er tal van officieren. De relatie tussen de plaatselijke bevolking en de Duitsers was niet vijandig. Getuigen spreken zelfs dat er zich vriendschapsrelaties ontwikkelden die stand hielden tot lang *na* de oorlog. Duitser Fritz werd een begrip…

Het huis op de hoek van de Karrestraat en de Klapstraat, nr. 78, herbergt een hele geschiedenis. Voor de oorlog was het bewoond door dhr. Standaert, een aan lager wal geraakte industrieel uit Eeklo, die een financiële mislukking had opgelopen in Amerika. Hij strandde in Deurle aan het station en zou er verliefd worden op een van de dochters van het kasteel La Butte, eigendom van de familie de Spoelberch, en daar meteen zijn bestaansreden van gemaakt hebben.
Bij het begin van de oorlog werd het huis opgeëist door de Duitsers en logeerden er een vijftal Duitse officieren. Ook andere huizen in Deurle zoals het Rustoord, werden opgeëist als tijdelijke verblijfplaatsen voor Duitse officieren die er enkele maanden kwamen 'uitrusten'. Het dorpscentrum zelf, met de meer plechtstatige en comfortabele huizen van de betere klasse, was een geliefkoosde verblijfplaats want ook voor de Duitsers was Deurle een rustig dorp aan de Leie…Tijdens de oorlog verbleef dhr. Standaert in het hotel Rally de St. Christophe.
Na de oorlog, en na het verdwijnen van dhr. Standaert, werd het huis bewoond door het gezin De Liège en daarna door Gaston Morel, zoon van de vermaarde Gentse familie van kadermakers. De sympathieke Gaston en echtgenote Marietje werden een begrip onder de kunstenaars. Het was nog de tijd toen kaders deel uitmaakten van een schilderij: het mocht niet te veel aandacht trekken, maar wel het afgebeelde mooi omkaderen en het gezichtspunt leiden. Zowel materiaal als kleurenassociatie waren belangrijk. Bepaalde kunstenaars maakten het kader zelf, zoals Octave Soudan, anderen deden beroep op een vakman zoals Gaston Morel. Gaston was ook zelf een kunstliefhebber en legde een mooie collectie aan. Bekend is dat de muren van zijn woning van boven tot onder behangen waren met kunstwerken (foto collectie Ann-Katia Schollaert).

De kermis aan de statie

De eerste vermeldingen van een lokale kermis aan de Statie dateren al van de jaren 1870, dus kort na het oprichten van het stationsgebouw. De affiches ogen indrukwekkend:

GEMEENTE DEURLE.

Luisterryke

RINGSTEKING

IN RECHTE LYN.

OP MAENDAG 10 APRIL 1871.

PRYZEN VOOR HET RINGSTEKEN:

1ste PRYS, 10 Franken in Gelde.
2den » 5 » »
3den » 2-50 » »

Prysen voor 't Galoppeeren voor Peerden van Inlandsch Ras.

1ste PRYS, 6 Franken in Gelde.
2den » 4 » »
3den » 2-50 » »

ALGEMEENE SCHIKKINGEN:

Art. 1. De inschryving zal plaets hebben in den *Groenen Boomgaerd*, by PETRUS PERREEL, van 1 tot 5 uren namiddag. — Ieder Mededing en 5 ers uer ingeschryfd zynde zal zyn bedrag verliezen.

Art. 2. De medelingers zullen volgens hare inschryving opgeroepen worden, en degene dezen binnen tusschenspring afwezig, zullen hunne bedragen verliezen.

Art. 3. Allen medelingers moet in behoorlyken Galop tweemael de Ringsteek voorby zyden en behooren elkeen op de hare steeken te zetten een der Leden van den Jury behoorlyken.

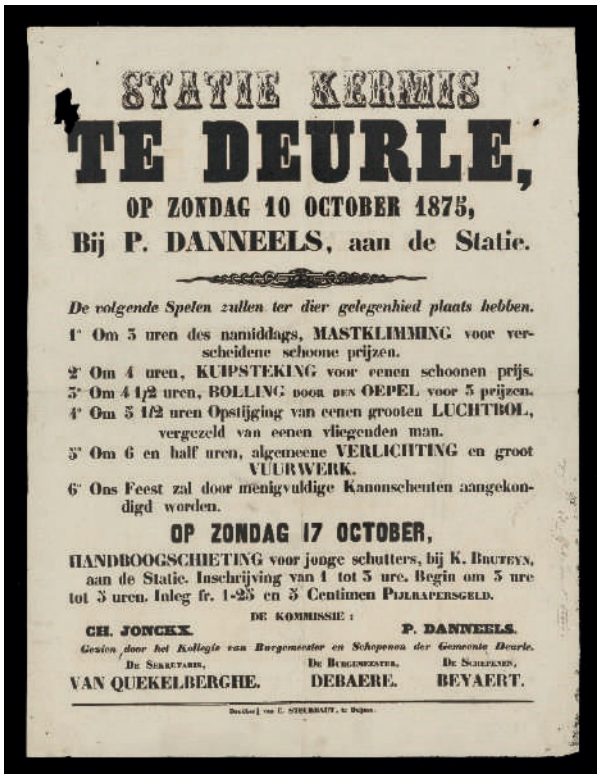
Art. 4. Elkeen daer aen te benemen Jury zal alle geschillen beslechten en de aenmerkingen by hen gedaen.

Art. 5. Degene welke prys behoord te bekomen in het Ringsteken, kunnen niet meer medelingen in het Galoppeeren.

DE KOMMISSIE:

FRANCIEN DE BAERE, JULIEN AREYE, CH. COZYNS, LUCIEN COLSON, GEORGES COLSON, JEAN JACQUES DIERMAN, GUSTAVE FIEVEZ, EMILE VAN DEN KERCKHOVE EN GEORGES DE MUYNCK.

Drukkerij van E. STEURBAUT, te Deurle.

STATIE KERMIS

TE DEURLE,

OP ZONDAG 10 OCTOBER 1875,

Bij P. DANNEELS, aan de Statie.

De volgende Spelen zullen ter dier gelegenheid plaats hebben.

1° Om 3 uren des namiddags, MASTKLIMMING voor verscheidene schoone prijzen.
2° Om 4 uren, KUIPSTEKING voor eenen schoonen prijs.
3° Om 4 1/2 uren, BOLLING door den OEPEL voor 3 prijzen.
4° Om 5 1/2 uren Opstijging van eenen grooten LUCHTBOL, vergezeld van eenen vliegenden man.
5° Om 6 en half uren, algemeene VERLICHTING en groot VUURWERK.
6° Ons Feest zal door menigvuldige Kanonscheuten aangekondigd worden.

OP ZONDAG 17 OCTOBER,

HANDBOOGSCHIETING voor jonge schutters, bij K. BRUTEYN, aan de Statie. Inschrijving van 1 tot 3 ure. Begin om 3 ure tot 3 uren. Inleg fr. 1-25 en 3 Centimen PIJLRAPERSGELD.

DE KOMMISSIE:

CH. JONCKX. P. DANNEELS.

Gesloten door het Kollegie van Burgemeester en Schepenen der Gemeente Deurle.

De Secretaris, De Burgemeester, De Schepenen,

VAN QUEKELBERGHE. DEBAERE. BEVAERT.

Drukkerij van E. STEURBAUT, te Deurle.

*De kermis aan de statie te Deurle. Vooral deze van 1875 is ronduit indrukwekkend. Het opstijgen van een **luchtbol**, een stuk stof gevuld met gas was in 1875 een huzarenstukje want de warmeluchtballon met gasbrander is vrij recent (1960). Nog sensationeler was de 'vliegende' man: een luchtgymnast die onder de bol bengelde en allerlei kunstjes uithaalde. Het kunnen vliegen sprak nog erg tot de verbeelding. Men noemde hen 'aeronauten'. Niet alle attracties liepen goed af. Juist dit sprak de kijklustigen aan: wat als de man viel? Of erger: wat indien de koort van de bol doorknapte? De **kuipsteking** was het moment van algemene hilariteit: er werd een ton met water aan een stellage gehangen. Onder aan de ton zit een plankje met een oog. De spelers moeten vanop de fiets of paard een stok door het oog in de plank steken. Als de stok niet in het oog werd gestoken werd de plank aangetikt en kreeg de speler een plens water over zich heen. Een nat pak dus! (afbeeldingen: collectie Mudel).*

De affiche van 1875 oogt nog indrukwekkender: mastklimmen, kuipsteking, rolling door een *'oepel'*, het opstijgen van een *'luchtbol'* en verlichting met vuurwerk, afgesloten met *'kanonscheuten'*. De week daarna was het handboogschieting.

Deze traditie bleef bestaan tot in de 20ste eeuw. We vermelden de paardenkoersen, die veel volk op de been brachten, en later de lokale kermissen in de cafés *het Huis van Commerce* en *het Handelshuis*, de zogenaamde baskuulfeesten omdat zij buiten plaats vonden op de weegbrug van beide cafés. Er waren ook danspartijen in de *'tente'*, een aparte feestzaal van het Huis van Commerce.

Een lokaal comité heeft deze feesten gemoderniseerd in het begin van de 21ste eeuw en *'grote'* namen op de affiche geplaatst zoals Eddy Wally, Dana Winner en Natalia; ook de luchtballon bleef op de agenda staan. Maar dit was het einde van een roemrijk verleden. Het was alsof de Harlekijn van D'Havé wraak nam… deze laatste kermissen waren een orgastisch hoogtepunt die eindigden in alle verwarring…

Het plaatsvinden van deze kermis geeft aan dat deze wijk een zekere autonomie had ten opzichte van het dorp zelf, maar die was gekoppeld aan de publieke functie van het station. Zodra die verdween, verminderde ook de eigenheid van de wijk en dus ook de sociale binding.

Paardenkoersen. Naast de jaarlijkse kermis waren ook de paardenkoersen een jaarlijkse traditie.

Paardenloopstrijden.

Deurle.—Zondag 14 Juni, om 4 ure, prachtige paardenkoersen, aan de statie. De liefhebbers zijn in groot getal, met hunne beste paarden ingeschreven en schikken het publiek een aangenamen namiddag te verschaffen. Wie een lustigen Zondag namiddag hebben wil, kome naar Deurle !

Uit: Het Fondsenblad 12 juni 1914.

Paardenloopstrijden.

Deurle. — Het bestuur der paardenkoersen is door het slecht weder van verleden Zondag verplicht geweest, tot groot spijt van iederen, de koersen acht dagen te verschuiven, tot Zondag 21 Juni.

Al de ingeschrevene paarden waren op het plein aanwezig en voorzeker had Deurle nog nooit zulke strijdende en spannende loopstrijden gezien, ware het weder meegeslagen.

Iedere liefhebber heeft zijne inschrijving behouden en beloofde ons Zondag 21 Juni met dezelfde dieren en in even groot getal op het plein, tot groot genoegen der toeschouwers, hunne beste krachten in te spannen om de prachtige koersen van Deurle opperbest te doen lukken.

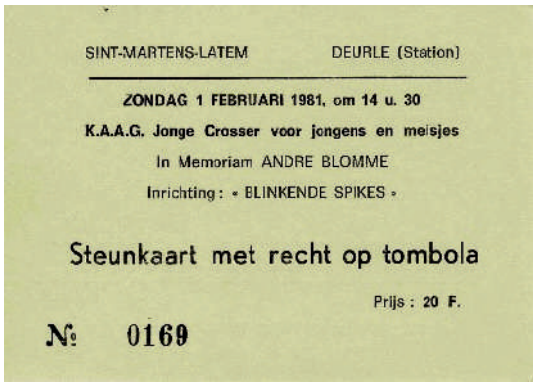
Alle medewerkers en bezoekers van verleden Zondag bieden wij onzen oprechten dank en verwelkomen wij reeds voor 21 Juni.

Wie oprecht genot en genoegen verlangt, kome op Zondag 21 Juni, om 4 ure naar Deurle's koersen zien. Des avonds prachtig vuurwerk.

Uit: Het Fondsenblad 17 juni 1914.

De cross aan de statie.

In de jaren 1960 startte men ook met de organisatie van een loopkoers. Het parcours vertrok aan de Statie, liep door de velden naar de Mortelstraat om terug te keren langs de spoorweg naar het café het Huis van Commerce. De sportmanifestatie kon rekenen op een goede opkomst van de plaatselijke jongeren. Jarenlang nam de KSA van Deurle de organisatie op zich. Een lokaal comité, de *'Blinkende Spikes',* dat banden had met de Atletiekclub Gent *(De Gantoise / K.A.A.G),* gaf later, na 1981, de cross de naam *In Memoriam André Blomme*. De familienaam Blomme was nauw verbonden met de Klapstraat en was de politieke stem in de gemeentepolitiek. Richard Blomme was raadslid van 1939 tot 1959 en Henri Blomme schepen van 1959 tot 1976. André, zoon van Richard, was een gekend figuur als facteur en duivenmelker, en actief lid in verschillende organisaties. Zijn zoons Richard en Willy waren knappe lopers maar leeftijdgenoot Romain Reynvoet was een klasbak. De cross van Deurle was het moment om te schitteren.

SINT-MARTENS-LATEM DEURLE (Station)

ZONDAG 1 FEBRUARI 1981, om 14 u. 30

K.A.A.G. Jonge Crosser voor jongens en meisjes

In Memoriam ANDRE BLOMME

Inrichting : « BLINKENDE SPIKES »

Steunkaart met recht op tombola

Prijs : 20 F.

№ 0169

1964: op de eerste rij: André Blomme, Romain Reynvoet, Marnix Stevens, De Pauw en Willy Blomme. Met glunderende zus Georgette Reynvoet naast Romain (foto collectie Romain Reynvoet).

1965: junior Romain Reynvoet wint met 300 meter voorsprong! Bemerk ook de staat van de weg langs de spoorweg naar de Mortelstraat: een uitgelezen crossparcours (foto collectie Romain Reynvoet).

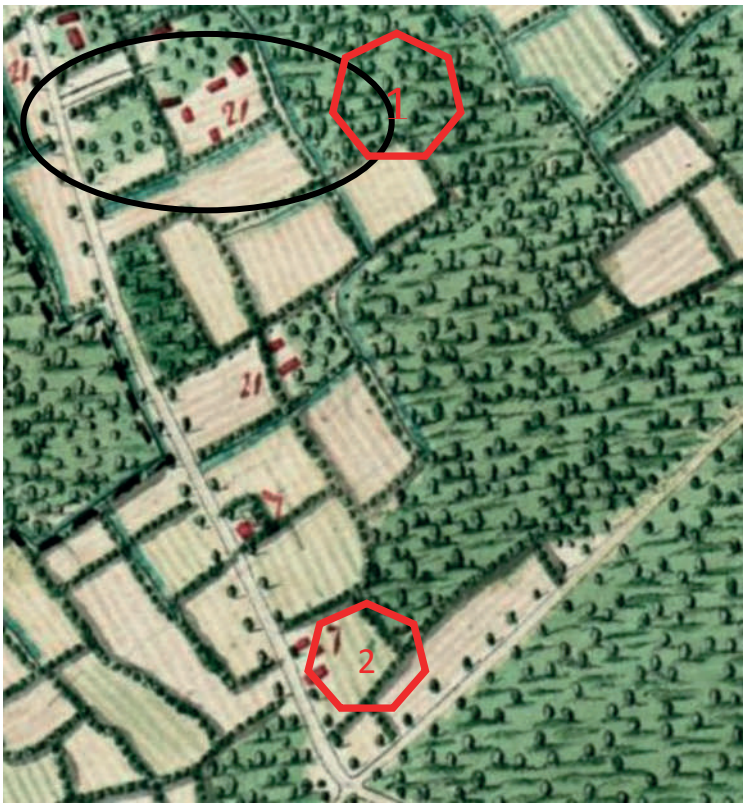
De kleine wereld achter de Statie

De komst van de spoorweg wijzigde drastisch de economische functie van het gebied. Maar het oorspronkelijke agrarische karakter bleef behouden. Een beperkt aantal grote hoeven, meerdere kleine boerderijtjes en enkele kortwoningen sierden het landschap.

Een van de grootste hoeves was het **Voldershof** of Goed te Volders of Goed te Voldersstede.[33] Al in 1464 stond het opgetekend als een hoeve met 43 ha, en groeide verder uit tot een domein van 75 ha in 1631 met gronden in Deurle, Astene, Nazareth en Maria-Leerne (hier waarschijnlijk grasland aan de Leie). Het was een eigendom die tot in de 20ste eeuw in handen was van adellijke families zoals de familie jonkheer Balde, familie de Pottelberghe de la Potterie, baron Idesbald della Faille d'Huysse, baron Kervyn de Volkaersbeke en in de 20ste eeuw verkocht aan Leonce Claeys.

De hoeve werd in 1634 ook goed beschreven als een geheel van *bulcken* (omzoomde akkers en graslanden), *boschen* (bos), *waerande* (een jachtgebied), *dries* (afgesloten gebied voor dieren). Deze gronden kregen een naam zoals de boonbulck, het wortelbulckxen, het claverbulckxen, de eecbulck en het eecbosselken en voor de schapen…het schaependriesschelken

Dit hof is ook afgebeeld op de Ferrariskaart van 1771.

Het Voldershof op de Ferrariskaart (1771). (1) Het geeft een goed beeld van een grote hoeve in de 18de eeuw met de apart staande hoevegebouwen, de bulcken, de bossen, een boomgaard. Onderaan (2) op de hoek van de Klapstraat (Deurle) en de Kortrijksche heerweg (Nazareth) het gebied dat de naam Ziekeman-stake kreeg (zie verhaal).

De ziekeman-stake

Aan de grens met Nazareth en op een boogscheut van het Voldershof ligt de wijk die men in Nazareth de Ziekemanstaak noemt, later verbasterd tot de Schietemanstraat of Siesme-Stake. Het is te situeren aan het (vroegere) brandstofdepot, net op het kruispunt van de Klapstraat en de Kortrijkseheerweg.

Het verhaal gaat dat op de hoek een schijnbaar zieke man zat te bedelen. Maar als er een rijke man voorbij kwam, gooide hij zijn krukken weg en vermoordde hij de man en begroef hij het lijk. De moorden kwamen aan het licht toen men het bos rooide om er landbouwgrond van te maken. De 'zieke' man werd veroordeeld en op de plaats van de misdaad aan een staak levend verbrand. (opgetekend door VANHEE, Tony, Verteld langs Oost-Vlaamse Leiekant, in Bijdragen tot de Geschiedenis van Deinze en Leiestreek*, 2000, p. 451-502)*

[33] VAN DEN HEEDE, Urbain, *Geschiedenis van Deurle* …, p 301-302.

Het Voldershof in 1999, net voor de renovatie. Een langgevelhoeve met het woongedeelte en daarnaast de stallingen. De hoeve werd volledig gerenoveerd tot een eigentijdse villa (foto Daniël Maes).

Het Voldershof: het indrukwekkende wagenhuis, waarin de landbouwmachines werden geplaatst en daarnaast de schuur met (waarschijnlijk) de dorsvloer (foto collectie Daniel Maes).

De hoeve Goetgeluk / Dobbelaere, Klapstraat

Deze hoeve, zo genoemd naar de laatste uitbater, staat ook op de Ferrariskaart. Vóór Dobbelaere werd het hof uitgebaat door de familie Goetgeluk, waarvan Armand Goetgeluk (1903-1982) waarschijnlijk de meeste bekende Deurlenaar is. Hij was schepen van Deurle onder het burgemeesterschap van Theofiel Vaernewijck en volgde deze op als burgemeester van 1953 tot 1959. Het was een van de eerste besturen dat samengesteld was met uitsluitend burgers van niet adellijke afkomst. In de vorige besturen zetelde steeds een della Faille of een de Spoelberch, wat op zich een trendbreuk was. Goetgeluk kon ook rekenen op een grote populariteit onder de landbouwbevolking, die toen in Deurle nog sterk in overwicht was. Nochtans was ook zijn bestuur een overgang naar een periode waarin de nieuwe generatie het roer zou overnemen. Hij werd in tumultueuze omstandigheden in 1959 opgevolgd door de ambitieuze Antoon De Pesseroey, een 'nieuwe Deurlenaar', advocaat en tevens behorend tot de nieuwe 'rijken' die zich vanaf de jaren 1960 massaal kwamen vestigen in Deurle en Latem.

In het midden burgemeester Armand Goetgeluk met links schepen Jozef Van Hoorde en rechts Richard Blomme. (foto collectie Bernice Goetgeluk).

Op het erf van de familie Goetgeluk: op het paard Oscar Colpaert, later den elektrieker van Deurle maar ook paardenliefhebber (foto collectie Bernice Goetgeluk).

Deze boerderij was de enige in de stationswijk die eigendom was van Juffrouw Verstraete, een rijkere dame uit Gent. Zij bezat meerdere hoeven rond de Broekstraat. De hoeve werd in 1953 verkocht aan de familie Dobbelaere. De familie Goetgeluk verhuisde naar het huis er rechtover in de Klapstraat, naast het blokhuis van de statie.

De heer Standaert op paard voor de hoeve Goetgeluk (foto collectie Bernice Goetgeluk).

De heer Standaert was een industrieel die aan lager wal was geraakt na een faillissement van zijn bedrijf in Oklahoma. Hij had een baard als Leopold II en deed een beetje alsof, en verbleef op verschillende boerderijen in de omgeving van de Statie. Waarom? Het verhaal doet de ronde dat Standaert ongelooflijk verliefd was op een adellijke dochter uit de Muldersdreef (dochter van de Spoelberch ?) en in de omgeving daar ook graag frequenteerde…Het is niet duidelijk of hij ooit vis heeft gevangen….

Vriendin Lucy Claus aan het werk bij het maken van een stromijt. In werkelijkheid poseert zij eventjes (foto collectie Bernice Goetgeluk).

De culturele stamvader der Deurlenaars, 'Mijnheer Hugo' Van den Abeele, zoon van Albijn Van den Abeele, was getrouwd met Alice Goetgeluk. Hugo, met zijn strooien hoedje en altijd piekfijn uitgedost, werd een icoon van Deurle (foto collectie Bernice Goetgeluk).

Het Hof Goetgeluk in de Klapstraat nr. 80 werd in 1953 gekocht door de familie André Dobbelaere. Volgens de (jaar)ankers op de zijgevel zou de hoeve dateren van 1771 of 1797 (niet duidelijk). Let op de merkwaardige 'korfboogdeur' met imitatiebaksteen geschilderde omlijsting. Zoals alle hoeven in Deurle uit die periode was de voorgevel naar het zuiden gericht en de achterbouw (het achterhuis) naar het noorden (foto collectie Dobbelaere).

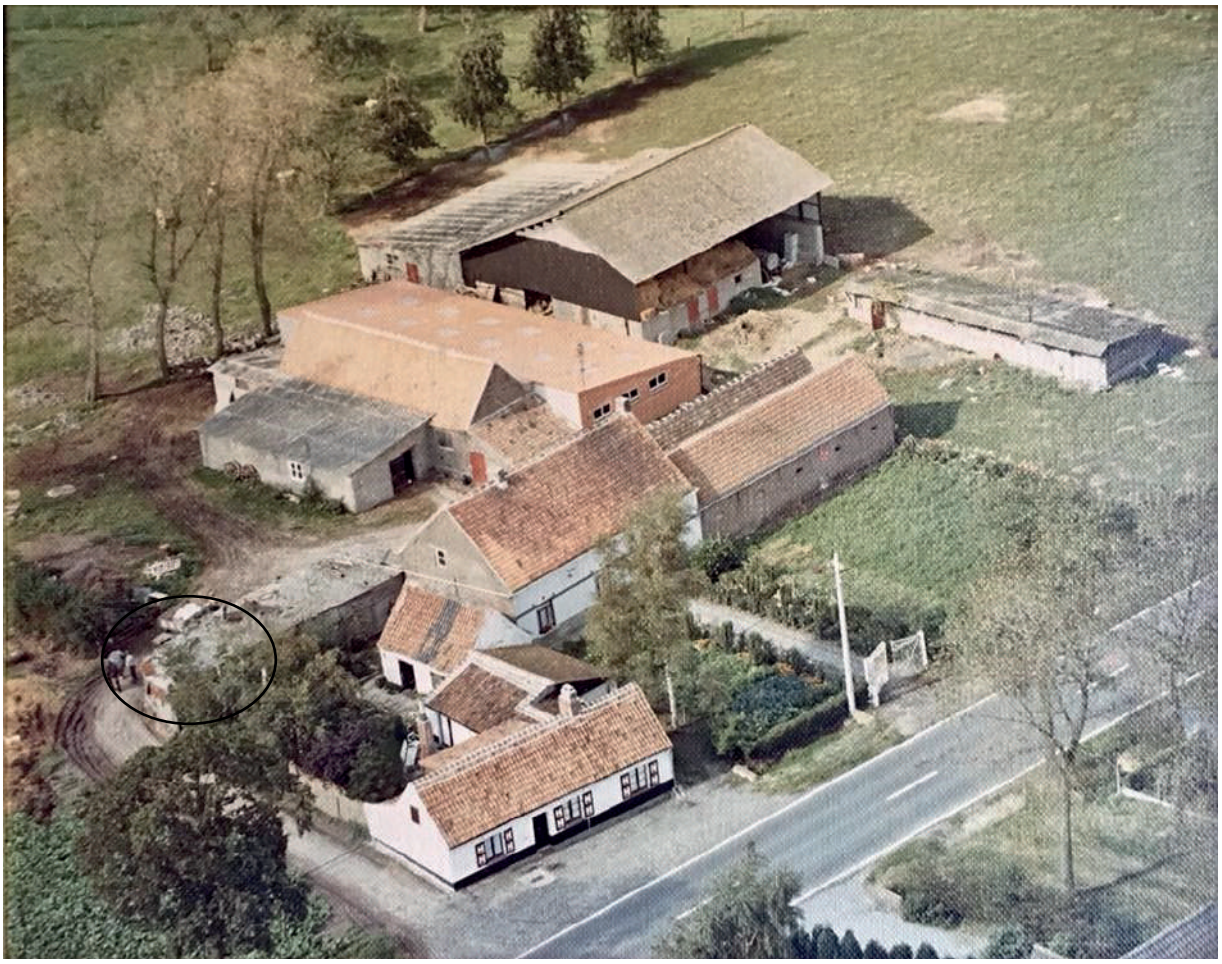

Op honderd meter van de hoeve Dobbelaere, in de Karrestraat richting Astene, komt men aan de buitengrens van Deurle / Sint-Martens-Latem met Deinze / Astene. Dit was ook tot in de 19de eeuw de grens tussen de kasselrij van Kortrijk (links) en de kasselrij Oudburg / Gent (rechts). De grens is nog steeds fysiek aanwijsbaar op de wegbedekking (zie beton en asfalt). Ook de oorspronkelijke beek, de Scheydbeek is er nog. Tussen de bomen zien we het restant van de weg die de vroegere Mortelstraat was. Deze weg werd in 1849 doorgeknipt door de aanleg van de spoorweg. In de 19de eeuw was er nog een 'overweg' maar deze werd in de vroege 20ste eeuw geliquideerd (foto collectie Ann-Katia Schollaert).

Interieur van de hoeve Dobbelaere 2018 (André met zoon links op de foto). De deur links achter de haardschouw geeft toegang tot de grote slaapkamer, de deur achteraan rechts leidt naar het 'achterhuis', zoals steeds ten noorden gesitueerd, daarnaast de deur van de kelder. De boogdeur gaf toegang tot de 'voute', vervolgens de deur naar de zolder en vooraan een kleinere slaapkamer (foto collectie Ann-Katia Schollaert).

De hoeve Georges en Maria Ghijselinck, Klapstraat 96

Luchtfoto van 1963 van de hoeve Ghijselinck, Klapstraat, 96. Op de foto ook een van de kleine kortwoningen die Deurle rijk is: het zijn de woningen van de landarbeiders die werkten op de grotere boerderijen, maar die zelf ook enkele beesten kweekten en een beperkt landbouwareaal bewerkten. De foto geeft ook het tijdsbeeld van de landbouw zoals die zich in de jaren 1960 ontwikkelde: men maakte gebruik van de bestaande, vaak honderden jaren oude stallen, en daartegen pootte men allerlei koterijen voor de kweek van dieren op grote schaal (kippen, runderen, varkens…). De bijgebouwen werden overdekt met de beruchte eternit (asbest)platen. Dergelijke hoeves evolueerden wel naar een grotere schaal, maar zouden blijven steken in een primaire vorm van mechanisering op basis van paardenkracht. Men ziet overigens links beneden boer Georges Ghijselinck met paard (foto collectie Maria Ghijselinck).

Georges met paard (foto collectie Maria Ghijselinck).

De hoeve André Ghijselinck, Klapstraat 159

Aan de andere kant van de Klapstraat boerde André Ghijselinck.

Boer André voert stalmest uit. Deze foto vertelt over de manier van landbouwen zoals eeuwenlang toegepast in onze contreien. De dieren werden op stal gezet tijdens de winter; de mest werd gebruikt voor het verrijken van de akker. Het verspreiden gebeurde met paard en kar en veel handenarbeid. Boer André heeft de overgang naar de gemechaniseerde landbouw niet gemaakt. Het paard Frieda stierf overigens op het erf. Bemerk ook op de achtergrond de geknotte wilgen aan de rand van een beek of gracht. Akkers of weilanden die afgebakend waren met wilgen noemde men 'bulcken'. De wilgen onttrokken water aan de bodem. Na de Tweede Wereldoorlog verschenen ook de 'veldschuren' met de asbest-golfplaten. Deze waren zeer duurzaam, maar hun verwijdering was schadelijk voor de gezondheid wegens kankerverwekkend (foto collectie Ann-Katia Schollaert)

Cedric en Ann-Sophie Marchand op de kar van boer André. Voor kinderen was een boerderij één groot pretpark (foto Ann-Katia Schollaert).

De hoeve Van Hauwaert

De familie Van Hauwaert woonde op de hoek Klapstraat / Karrestraat en baatte oorspronkelijk een klein landbouwbedrijf uit. Jules Van Hauwaert startte er een kolenhandel en maakte dus maximaal gebruik van de aanvoermogelijkheden van de statie. Hij loste de grote vracht om deze dan met paard en kar verder te verdelen onder de lokale bevolking, maar had ook een groot cliënteel onder de kasteelbewoners.

De kleine Célesta Van Hauwaert voor de kleine hoeve in de Klapstraat (1950), (foto collectie Blanche Van Hauwaert).

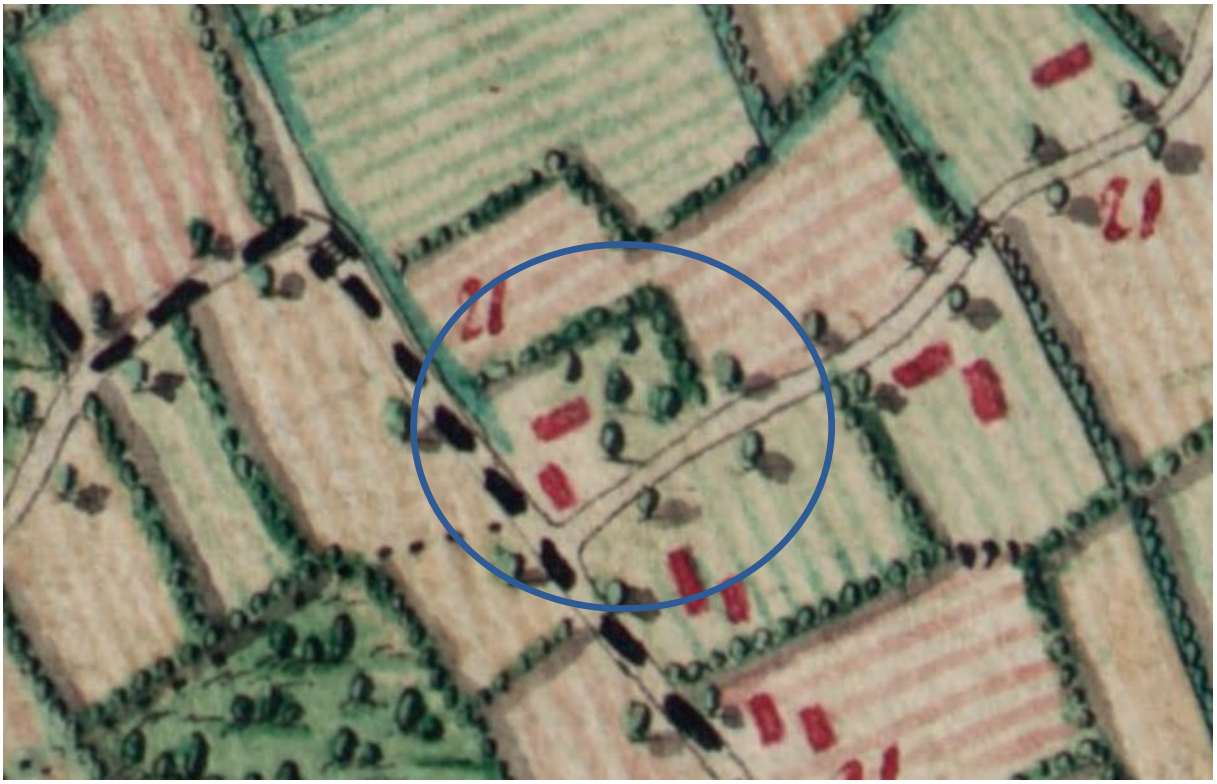
Hoeve Van Hauwaert net voor de restauratie (foto collectie Ann-Katia Schollaert).

Jules Van Hauwaert, de latere kolenhandelaar van Deurle Statie, met 'stoefertje' in de midden, naast de Amerikaanse vlag. Bemerk hoe de jongens er piekfijn uitzien: zondags pak, haar kort geknipt. Op de voorgrond een pancarte: As a gift of their gratitude from the Belgium Children of Deurle to the little American of (onleesbaar) 1914 – 1918, met vooraan de foto van de koning en koningin. Dergelijke foto's moesten aantonen dat de hulppakketten die Amerikaanse hulpcomités tijdens de oorlog opstuurden, goed werden besteed. Meteen ook de aanduiding dat Deurle tijdens de Eerste Wereldoorlog hulpgoederen zoals kledij vanuit Amerika ontving (foto collectie Blanche Van Hauwaert).

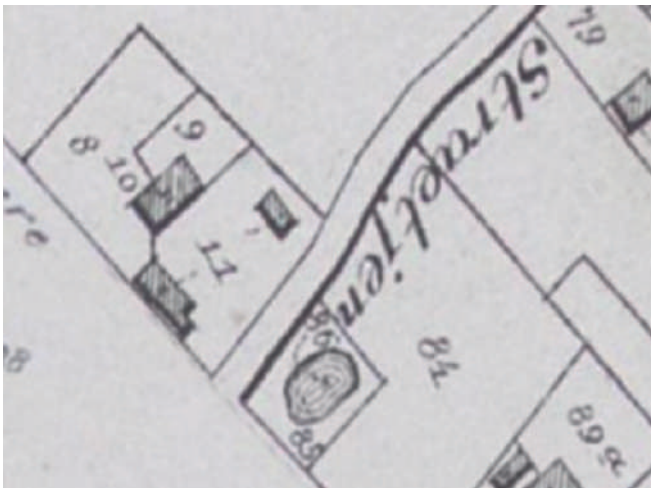
De hoeve Omer Mestdagh

De hoeve Mestdagh, zo genoemd naar de laatste uitbater Omer Mestdagh, ligt aan de uithoek van Deurle, op het einde van de Mortelstraat en op de grens met Astene. Ze wordt afgebakend door de 'Kasselrijbeek' die de natuurlijke grens vormde tussen de Kasselrij van Kortrijk en de Kasselrij van Oudburg. Naast deze beek lag de 'Scheydstraat', ook de 'Karrestraat' genoemd.

De Ferrariskaart van 1771: op perceel 21 de hoeve (later Mestdagh). Ferraris tekende hier de 'bulcken': met bomen en struiken afgebakende velden en weilanden. De zwarte arcering duidt op de grens tussen de Kasselrij van Kortrijk en deze van Oudburg.

Deze hoeve staat al afgebeeld op de Ferrariskaart van 1771 (zie afbeelding).

Op de Poppkaart (1860) de hoeve en de opvallend grote poel

Op latere kaarten, zoals de Popp-kaart van 1860, zien we dat de hoeve is uitgebreid met een derde gebouw en dat aan de overkant van de hoeve een poel was aangelegd. Dergelijke poelen, die in dit geval toch een behoorlijke omvang had, hadden een belangrijke ecologische functie zoals drainage van overtollig water. De akkers lagen immers zeer dicht bij de Leie en waren dus drassig. Ze dienden ook als drinkwaterput voor de runderen. Ze werden afgeboord met wilgen, tronken, die op hun beurt werden gebruikt voor kap- en brandhout. Overigens ligt op de grens met Astene nog steeds een kapbos, met centraal daarin een brede wal die verbinding geeft met de Kasselrijbeek en de wal van de hoeve. Deze poel werd pas op het

einde van de 20ste eeuw gedempt. In plaats daarvan werd een nieuwe 'put' gegraven achter de hoeve, maar deze is van recente datum en heeft geen functie.

De hoeve Mestdagh heeft steeds gewerkt in de schaduw van het Goed Ter Woestijne op grondgebied Astene, dat behoorde tot de gronden van della Faille, maar dat vele keren groter was. De exploitatie van dit Goed ter Woestijne kwam voor de Tweede Wereldoorlog in handen van de jonge, dynamische boer Jules De Clercq, die er een modelboerderij van maakte. Aan de hoeve paalden twee majestatische en goed onderhouden boomgaarden, afgeboord met doornhagen. De weilanden werden omheind met witgekalkte betonnen paaltjes en voorzien van 'elektrische' schrikdraad. Hij importeerde als eerste het blauwzwarte runderras; hij schafte een tractor aan en zaaide als eerste in de streek mais als veevoeder. Het stukje Karrestraat aan het kapbos en de hoeve Mestdagh werd een twistpunt. Want door de slechte afwatering en het gebruik van landbouwmachines werd de Karrestraat, toen de verbinding tussen Astene en de hoeve Mestdagh, onbruikbaar waardoor deze hoeve fysiek werd afgesneden van Astene en enkel bereikbaar was via de Mortelstraat en de Klapstraat. Pas op het einde van de 20ste eeuw werd de kleine gemeenteweg verhard door de stad Deinze.

De fraaie hoeve Mestdagh anno 1970, op het einde van de Mortelstraat en op de grens met Astene (foto collectie Eddy De Smet).

In de schaduw van de geschiedenis…

Achter die grote groep van bekende en minder bekende figuren schuilen die honderden mensen, die elk op hun beurt deel uitmaakten van de buurt en betekenis hadden. Vaak gaf de gemeenschap hen een bijnaam, die niet altijd sympathiek klonk, maar die authentiek was en de persoon in kwestie beschreef. Op gevaar af er zo velen te vergeten, vermelden we er enkele zoals:

Zotte Michel (Dryoel), die iedereen zot noemde maar waarvan eigenlijk niemand wist wat hem mankeerde… De kinderen vonden het zalig hem te jennen. Hij woonde samen met zijn moeder Stanske. Zij kreeg de bijnaam*: achterwoarsterigge*. Dit is de vrouw die de pasgeborene onmiddellijk na de (thuis-)bevalling kwam verzorgen maar volgens het Loathemsch Woordenboekske[34] was het ook synoniem voor een 'klapije' (lettelijk: iemand die achterklap pleegt).

Zwarte Martha, die helemaal niet zwart was, maar die de bijnaam als oorlogsrelict kreeg. De buurt ging er mee om met een zeker sarcasme én tolerantie…

Leopold den Tweede als bijnaam voor de reeds vermelde Standaert, omwille van zijn lange witte baard…

Den Stommen, André Van den Abeele, de doofstomme schoenlapper die in het Mortelstraatje woonde samen met zijn moeder. André werkte in een soort kippenhangaar, met een weids uitzicht op de buurt van het station en waar het 's winters erg gezellig was door de warmte van zijn ronkend, roodgloeiend kacheltje. Hij pofte er kastanjes. Ondanks zijn beperking kon hij de jongeren amuseren met zijn levendige hand en beeldentaal, vooral handelend over de voetbal…

Engelkesmaker Gaston de huiscoiffeur, die een zwangerschapsonderbreking uitvoerde maar met slechte afloop…

Dapperken, Kamiel, die woonde naast het Huis van Commerce, een verwoed duivenmelker, vinkenzetter en stoelenvlechter…

Gaston Claeys en Alice Bedert, het sympathieke koppel – altijd samen – die dood zaten achter hun stoof, dood door CO-vergiftiging…

De bende van de Mortelstraat, een groep kinderen uit de buurt, die verzamelden bij Eric in de Mortelstraat en die van de buurt hun speelterrein maakten, met als geliefde standplaats het kapbos aan de hoeve Mestdagh. Eric had iedere week wel iets nieuws bedacht. De ene week werd een vlot gemaakt om op de wal te varen, de andere week een brug om de wal over te steken, ettelijke zeepkistenkarren met voorwieltractie (een touw aan een fiets) werden in mekaar geknutseld, bomen werden beklommen, boomhutten geconstrueerd, lappententen gebouwd, een kamp georganiseerd bijvoorbeeld bij boer Piep in de buurgemeente Astene (500 meter verder…). Het Mortelstraatje was een jeugdbeweging op zich, met een eigen territorium…Eric had altijd de laatste, de nieuwste Nero… maar zijn verzameling groeide niet aan, deze van de ontleners wel…Hij bracht diverse uitvindingen in praktijk zoals telefoneren tussen twee tomatenblikjes, die verbonden werden met een lange twijndraad, die ontvreemd werd uit de naaikast van zijn moeder. En het werkte nog ook! Meisjes werden hoogst sporadisch toegelaten, maar dan vooral om hen te plagen… Dit veranderde wanneer de plechtige communie en vooral het vormsel achter de rug waren. Die zelfde meisjes werden onderwerp van discussie. Plotseling veranderde de stem van Eric en bracht hij vreemde klanken uit. Hij begon ook met een zekere interesse te spreken over die meisjes. Hij vertelde zelfs dat borstjes van meisjes voelen als zachte boter…En dan…? De jongensgroep zou kort daarna uiteenvallen en elk zijn eigen gang gaan…!

FC. Deurle, de vermaarde statie-voetclub die werd opgericht door kippenkweker Frans De Smet in 1964 met enkele sportieve vedetten zoals Marc De Jaeger, André Sergeant, Fred Van der Helstraete, de gebroeders

[34] HAELEMEERSCH, Albert, *De Laotemsche Kleppe, het loatemsch-woordenboek,* geconsulteerd op 20 september 2020 op: https://leiestreek.files.wordpress.com/2012/04/loatemsch-woordenboek.pdf

Van Daele, Romain Reynvoet, Jacky Vandenbossche en andere. Tot de memorabele matchen behoren de wedstrijd tegen 'De Beestjes' uit Deinze en de derby tegen KAJ-Latem. Wisten zich in de kijker te spelen: Ivan de Jaeger, Piet Van Wassenhove, Patrick Stevens maar vooral doelman Fred Van der Helstraete die iedereen verbaasde door zijn lenigheid ondanks zijn probleem van overgewicht. [35]

Misschien niet helemaal representatief voor de club van de Statie, maar het kruim van de sportieve jeugd van Deurle in de jaren 1960 vindt men hier wel terug: Onder: v.l.n.r.: Laurent Gheysens, Guido Blomme, Pol Van Daele, Dirk Dhondt, Hubert Van Daele, Piet Van Wassenhove; boven: boven: v.l.n.r.: Lucien Coppens, Ivan De Jaeger, Eric De Jaeger, Romain Maes, Roland Verleyen, Freddy Van der Helstraete (foto collectie Pol Van der Plaetsen).

Damman, Maurice (al vermeld) was op zich al een begrip al was het maar omwille van het verhaal dat zijn huis vol lag met fietsonderdelen en hij daartussen een bed en een tafel had. Niemand mocht zijn woning betreden, en dit maakte het nog geheimzinniger…

De Schieven, die met een handicap was geboren en scheef moest zitten op zijn fiets of brommer om recht te kunnen rijden. Hij is de enige inwoner van Deurle die levende roze olifanten ooit echt heeft gezien, weliswaar na een sloot van alcoholische dranken. Maar men geloofde hem want hij alleen was in staat die te kunnen zien. Dus wie kon dit betwisten? De Scheven was ook schutter Harlekijn, maar wanneer hij aan de beurt was, maakten de omstaanders zich uit de voeten, want na zijn gebruikelijke hoeveelheid alcohol was hij niet helemaal trefzeker zodat hij de kijkers wel eens kon verwonden. Hij is dan ook nooit koning of keizer geworden, maar hij maakte alle vieringen mee…

Miele, de Geintenaore, die aan het station kwam wonen maar zijn Gents accent niet kon verdoezelen. Ooit legde hij een kunstverzameling aan van een artieste, die volgens hem wereldvermaard zou worden, minstens even bekend als De Smet…De naambekendheid van de artieste is evenwel gestorven op de zolder van Miele Jacobs…

[35] Met dank aan Albert Fernand Haelemeersch

Zotte chauffeur Marnix, waarmee men dan Marnix D'Huyvetter uit de Dorpsstraat bedoelde. Niet dat hij zot was, verre van, maar men verwees naar zijn rijstijl als vervoerder van schoolkinderen. Hij was immers begin van de jaren 1970 aangezocht voor het vervoer van kinderen naar de scholen. Zeker voor kinderen van de Klapstraat (en de Broekstraat) was dit een welkome luxe. Marnix had daartoe een tweedehands Volkswagen-busje aangeschaft. Daarin stopte hij zoveel mogelijk kinderen om het aantal ritten te beperken. Van gordels en andere veiligheidsmaatregelen was toen nog geen sprake. Hij had wel de pech dat hij meerdere keren de overweg aan de statie moest passeren. Indien er een trein naderde werden de barelen gedraaid en stond hij ettelijke minuten stil en moest hij daarna nog sneller rijden om zijn ronde te doen. Daarom nam hij wel eens het risico om tussen de barelen te glippen, tot woede van de 'blokbaas' (die de slagbomen en barelen aanstuurde) die soms met opzet de barelen draaide wanneer hij vermoedde dat Marnix in aantocht was. Dit was aanleiding tot heroïsche scheldpartijen tussen Marnix en de blokbaas… Op een dag was er algemene consternatie in Deurle want Marnix weigerde uit te rijden aan de - volgens hem - te lage prijs. *De meester en de nonnen konden maar best hun eigen auto boven halen, eens zien hoe lang dit zou duren*…verkondigde hij aan de kinderen. Maar Marnix reed verder en schafte zich na enkele weken een zoveelste-hands-Mercedesbusje aan… dus minder ritten, meer tijd en (waarschijnlijk) aan een hogere prijs…

De jaren 1960 waren ook de wonderjaren voor de buurt want enkele zelfstandigen bliezen deze echt wel nieuw leven in.

André De Smet startte in de jaren '60 in de Mortelstraat een drankslijterij. Drank werd voortaan aan huis gebracht …Dit was pas vernieuwend want het was toch normaal dat men voor alcoholische dranken, bier dan toch, op café ging? Niet vanaf de jaren 1960. Want André kwam met een regelmaat aan huis en er was een cliënteel voor… Dus waarom gingen die mannen toch allemaal bij Jenny en later Gonda daar aan de statie?

Ivo Colpaert, fietsenmaker in de Klapstraat, die de motoriseringstendens van Flandria en Superiabrommers niet had gevolgd en Damman wel, hield het bijna voor bekeken in de jaren 1960. Hij bleef evenwel een fanatiek Merckx-liefhebber en poneerde de stelling dat Merckx de Ronde van Frankrijk kon winnen op een damesfiets. Deze stelling, die vooral in café-middens, dus zeker bij Jenny, erg werd bediscussieerd, kon niet worden hard gemaakt. Het blijft – tot vandaag – een stelling zonder bewijsvoering…

Vader *Van Wassenhove* startte in de jaren 1960 een heuse drukkerij Leieland in een kippenhangar in de Klapstraat. Dit was gedurfd en stof tot napraten want zoveel doodsbrieven en communiesantjes waren er toch niet te drukken? De zaak werd verder uitgebouwd door zonen Jo en Peter en bestaat nog steeds. De locatie wijzigde lichtjes naar een achterliggende opslagruimte van Leo Doens. Leo, behoudens schutter-vaak-gevierde-keizer-koning-stamgast-en-zo-verder (zie hoger), had zich na de oorlog in Deurle gevestigd als tuinaanlegger. Hijzelf werd een Bekende Deurlenaar, maar één van zijn knechten deed beter door Bekende Vlaming te worden, namelijk Eddy Planckaert, ooit wielrenner, dan praatvaar en later Padre Familias van verschillende TV-series…Door toedoen van Leo?

Kapster *Marie-Jeanne* Claus verhuisde in 1964 haar kapsalon van de Vierschaar naar de Klapstraat 46, met alle diensten van een moderne kapster maar vooral gespecialiseerd in het 'permanenten' en het plaatsen van 'postisches'. Geen kapsels waren zo gekruld en opgestoken als deze van Marie-Jeanne, volgens getuigen een zeer vriendelijke, altijd lachende en tevreden vrouw, die jammer genoeg te vroeg overleed…

Roger Maes vestigde in 1964 een garage in de Klapstraat 44. Hij werd verdeler van de enige echte echte 'Engelse' luxevoitures van Leyland. Mini-coopers, Vauxhall's (Victor's en Viva's), Austin kwamen in het dorpsbeeld. Weliswaar niet lang, want echt duurzaam waren de Engelse wagens toen niet. Hij had wel een bloeiende herstellingszaak… 😇

Garage Maes zorgde er voor dat de Engelse wagen in het straatbeeld van Deurle kwam. Meteen werd ook de woordenschat uitgebreid met Engelse woorden zoals mini, maxi, gadgets. De wagens hadden ongekende snufjes zoals een nieuwe voorkant, neerdraaibare ramen…dus echte raspaarden. De figurerende dames waren steevast kortgerokt, maar het blijft een raadsel hoe de langbenige man in de Clubman kon plaats nemen en nog een groter raadsel hoe hij er uit kon. (afbeelding collectie Bart Colpaert).

Garage Maes in de Klapstraat 44 (foto collectie Ann Maes).

Ondertussen kende de buurt een heuse babyboom in de jaren 1940 – 1970 en was deze rijk aan vele grote gezinnen (Van Lerberge, Careel, Dobbelaere, en andere) en middelgrote (Colpaert, De Jaeger, Corijn, Verleyen, De Loof, Vandenbossche en andere) gezinnen. Stilaan, in de schaduw van de vernieuwing van de jaren 1970, begon een nieuwe generatie van jongeren zich warm te lopen. Zij gingen naar de *'grote scholen'*,

vatten *'hogere studies'* aan en maakten carrières. Sommigen kregen bekendheid tot ver buiten de dorpsgrenzen. De jeugd van de Statie zwermde uit…De stationsbuurt werd te klein.

Sommige kinderen bleven wonen in de wijk, maar er was weinig vernieuwing in de jaren 1970 – 1980. De ziel ging verloren op het einde van de 20ste eeuw wanneer de lintbebouwing in de Klapstraat toenam en er een nieuwe verkaveling, de Kasselrij, de grond innam van de Harlekijnen. Het dichtgooien van de poel rechtover de hoeve Mestdagh en het bebouwen van percelen achter café Huis van Commerce, grenzend aan de Mortelstraat betekenden, net zoals het sluiten zelf van het laatste café op het statieplein begin van de 21ste eeuw, het symbolisch afsluiten van een tijdperk.

Komt er een nieuw tijdperk met een nieuw animo in deze wijk? De oude bindmiddelen zijn alvast 'vergaan', de restanten zijn zelfs moeilijk te identificeren relicten geworden. De spirit van de wijk zal van een andere aard zijn. Met een knipoog naar een literair verleden verwoordt een huidige inwoner[36] het als volgt:

EEN
stuk waarin maanden aan één stuk door, van
half vier 's ochtend tot elf uur 's avonds 't
DENDEREND GELUID
Van een landbouwvoertuig elke drie minuten
door je leven
RAAST
en BLAAST
en ZOEFT
en TOEFT
Waar een vrachtauto om de haverklap
z'n koude zenuwslopende lied
ZINGT
telkens ie RACET
LANGS JE WARME NEST;
zo'n stuk noemt men in de literatuur en
theaterwereld:
'psychologisch DRAMA'.

Hier noemt men dat: 't leven in de
KLAPSTRAAT.
De straat naar 't kunstenaarsdorp,
Sint-Martens-LATEM;
de baan naar een van de mooiste dorpen van
Vlaanderen,
Deurle.
DE WEG NAAR NAZARETH!
De Klapstraat, 't pad waar je dagelijks
EEN KLAP TEGEN JE HOOFD
krijgt.
Stop! BOEM! PaukeSLAG!

Dino Bolle, met een mespuntje mosterd
uit de pot van Paul van Ostaije.

[36] Met toestemming van Charles-Dïno De Saint-Martin, overgenomen uit de facebook-pagina van de groep Deurle, Klapstraat-Mortelstraat-Kasselrij.

Inhoud

Voorwoord 1

Inleiding 2

De grenzen 2

Algemene ontwikkeling van het gebied 3

De ontwikkeling geschetst aan de hand van historische kaarten 5

Het station te Deurle 8

Commerce en vermaak 12

Handel rond het station 14

Het verhaal van Mariette Cornelis en Achiel Maes: de lingerie-revolutie in Deurle 14

De bloemistendynastie 18

Hoe men in Deurle de geschiedenis kleurt: zie de verschillen! 23

Toen men in Brussel nog sprak over de statie van Deurle 24

Ongevallen 25

Jenny Montigny, het Rustoord in de Mortelstraat 26

Het domein Villa Rustoord in de Mortelstraat als artistieke generator 31

Personalia uit de stationsbuurt van Deurle 36

Dr. Raphaël Schotte, *l'homme cent mille en verzetsleider* 36

Daniël Foucart, *illustrator* 38

Rik Canty, *kunstschilder* 39

René Onderbeke, *de intimist* 40

De schuttersgilde *De Harlekijnen* 42

De kleine oorlog aan de statie 51

De kermis aan de statie 54

De kleine wereld achter de Statie 56

De hoeve Goetgeluk / Dobbelaere, Klapstraat 58

De hoeve Georges en Maria Ghijselinck, Klapstraat 96 61

De hoeve André Ghijselinck, Klapstraat 159 62

De hoeve Van Hauwaert 63

De hoeve Omer Mestdagh 64

In de schaduw van de geschiedenis 66

Het eindschot, gegeven door Pol Van den Berghe, schrijver van de Harlekijnen (foto collectie Van den Berghe).